

Kvartalsrapport 2/2014

RESULTATREGNSKAP

BALANSE

NOTER

Innhold

Styrets beretning	3
Regnskap KLP konsern	9
Resultatregnskap	9
Balanse	10
Egenkapitaloppstilling	11
Kontantstrømoppstilling	12
Noter til regnskapet	13
Note 1 Regnskapsprinsipper- og estimater	13
Note 2 Nøkkeltall - akkumulert	15
Note 3 Segmentinformasjon - resultat etter IFRS pr. virksomhetsområde	17
Note 4 Premieinntekter for egen regning	17
Note 5 Andre inntekter	17
Note 6 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	18
Note 7 Driftskostnader	18
Note 8 Andre kostnader	18
Note 9 Investerings eiendom	19
Note 10 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	19
Note 11 Innlån	23
Note 12 Virkelig verdi hierarki	25
Note 13 Likviditetsrisiko	29
Note 14 Renterisiko	30
Note 15 Kreditrisiko	33
Note 16 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	38
Note 17 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	39
Note 18 Annen kortsiktig gjeld	40
Uttalelse vedrørende forenklet revisorkontroll av regnskap	41
Ikke-finansielt regnskap	42
Note 1 Ansvarlige investeringer	43
Note 2 Dialog	43
Note 3 Energiforbruk	43
Regnskap Kommunal Landspensjonskasse	44
Resultatregnskap	45
Balanse	46
Egenkapitaloppstilling	47
Kontantstrømoppstilling	48
Noter til regnskapet	49
Note 1 Regnskapsprinsipper	49
Note 2 Verdiendring investeringseiendom	49
Note 3 Premieinntekter	49
Note 4 Forsikringsrelaterte driftskostnader	49
Note 5 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	50
Note 6 Virkelig verdi hierarki	59
Note 7 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	68
Note 8 Forpliktelser	70
Note 9 Forsikringsforpliktelser	70

Rapport første halvår 2014

Et halvår preget av mange nye kunder og gode finansresultater

- 42 kommuner og rundt 50 bedrifter med til sammen over 100 000 nye medlemmer ble kunder av KLP gjennom første halvår. Ytterligere 16 kommuner og rundt 150 bedrifter vil i tillegg flytte til KLP i andre halvår.
- Verdijustert avkastning kollektivporteføljen offentlig tjenstepensjon ble 2,2 prosent i kvartalet og 3,6 prosent for halvåret.
- Bokført avkastning kollektivporteføljen offentlig tjenstepensjon 0,9 prosent for kvartalet og 1,8 prosent for halvåret.
- Avkastning selskapsporteføljen 2,7 prosent for kvartalet og 4,0 prosent for halvåret.

KLP – kundeeiet selskap i utvikling

KLP-konsernet er den ledende leverandør av tjenstepensjon, gruppeliv- og skadeforsikring til kommunal sektor og helseforetak, den nest største långiver til kommunal sektor og den ledende norske leverandør av indeksnære fondsprodukter.

Pensjonsordninger innenfor offentlig sektor tilbys og administreres av konsernets morselskap Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Av konsernets forvaltningskapital på 442 milliarder kroner utgjør 353 milliarder kroner pensjonsfond tilhørende denne kundegruppen.

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap – Resultat etter andre kvartal 2014

Avkastningsresultat

KLP oppnådde i første halvår 2014 et tilfredsstillende avkastningsresultat (avkastning ut over grunnlagsrente) på 1,2 milliarder kroner (2,1¹), hvorav 0,6 milliarder i andre kvartal. Finansinntekter fra kundemidler utgjør 11,8 milliarder kroner (7,7), hvorav 7,3 milliarder kroner i andre kvartal. Verdijustert avkastning på kollektivporteføljen ble 3,6 prosent i halvåret og bokført avkastning ble 1,8 prosent.

Risikoresultat

Risikoresultatet var godt i første kvartal, men noe svakere i andre. Risikohendelsene i bestanden er i sum innenfor forventninger gjennom første halvår og resultatet utgjør 77,6 millioner kroner. Det er foreløpig fordelt med 37,3 millioner kroner til kunders resultat, og 40,3 millioner kroner til selskapsresultatet for avsetning i risikoutjevningfond.

Administrasjonsresultat

Selskapets administrasjonsresultat viser et overskudd på 123 millioner kroner (81) ved utgangen av andre kvartal. Dette

reflekterer at KLP har god kontroll på sitt kostnadsnivå. Forsikringsrelaterte driftskostnader utgjør 0,27 prosent av premiereserven, hvilket er noe bedre enn målsettingen for 2014.

Samlet resultat

Resultat til selskapet ble 482 millioner kroner for kvartalet, og 800 millioner kroner for første halvår. Kunderresultat ble 810 millioner kroner for kvartalet og 1 513 millioner kroner for første halvår.

Millioner kroner	Kunder	Selskap	Sum
Avkastningsresultat	1 217	3	1 220
Risikoresultat	37	40	78
Rentegarantipremie		279	279
Administrasjonsresultat		123	123
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen og andre inntekter/kostnader i ikke teknisk regnskap		653	653
Overføring fra selskap til kunder i.f.m. oppreservering	259	-259	
Resultat 1. halvår 2014	1 513	800	2 314
Resultat 1. halvår 2013	2 336	365	2 702

Resultatfordelingen er foreløpig. Overføring av resultatet fra selskapet til kundene skal i første rekke dekke overføring av den gjenstående del av selskapets andel av oppreservering for langt liv. Dette skal overføres til kundene fra og med 2014, over en periode som vil bli nærmere avklart av Finanstilsynet.

KLP vil prioritere å gjennomføre den pålagte overføringen fra selskapet til kundene. Beløpet som er overført pr. halvårsskiftet tilsvarende den avkastning som er oppnådd på selskapets innskutte egenkapital.

¹ Tilsvarende tall fra 2013.

Finansiell soliditet og kapitalforhold

Forvaltningskapitalen utgjør 377,7 milliarder kroner, en oppgang på 17 milliarder kroner i kvartalet. Forsikringsforpliktelsene har økt med 15,8 milliarder kroner. I løpet av første halvår er det mottatt 21,6 milliarder kroner i tilflyttede reserver, mens det er avgitt 4,1 milliarder kroner, hovedsakelig i forbindelse med overføring av helsepersonell til den nyetablerte PKH (Pensjonskassen for Helseforetakene i Hovedstadsområdet).

Kapitaldekningen i KLP var ved utgangen av kvartalet 9,6 prosent (10,1), og kjernekapitaldekningen var 8,0 prosent (8,2). Det er i løpet av juni kalt inn ordinært egenkapitaltilskudd på 870 millioner kroner med innbetaling i tredje kvartal. Videre vil tilflyttede kunder betale inn egenkapitalinnskudd i overkant av 600 millioner kroner. Hensyntas dette og det ureviderte delårsresultatet på 800 millioner kroner, samt effekten av de uoppgjorte postene over halvårsskiftet, ville kapitaldekningen og kjernekapitaldekningen blitt henholdsvis 10,8 prosent og 9,2 prosent.

Solvensmarginen er noe redusert til 209 prosent, som fortsatt uttrykker en sterk soliditet.

I løpet av første halvår er kursreguleringsfondet styrket med 6,2 milliarder kroner til 16,6 milliarder kroner. Tilleggsavsetninger utgjør 12,8 milliarder kroner.

KLP har ved utgangen av kvartalet en total soliditetskapital på 59,5 milliarder kroner som tilsvarer 18,6 prosent av forsikringsfond med rentegaranti.

Styret vurderer selskapets soliditet som tilfredsstillende i forhold til balansens sammensetning, rådende markedsforhold og myndighetskrav.

Nøkkeltall:

Prosent	Hittil pr. 2. kvartal 2014	2013	Året 2013
Kapitalavkastning I ¹	1,8	2,2	6,4
Kapitalavkastning II ²	3,6	2,8	6,7
Kapitalavkastning III ³	4,6	2,5	6,4
<i>Avkastningstallene gjelder kollektivporteføljen</i>			
Kapitaldekning	9,6	10,1	10,3
Solvensmargindekning	209	219	229

¹ Bokført

² Verdijustert

³ Verdijustert inkl. ikke bokførte merverdier

Premieinntekter

Premieinntektene eksklusive mottatt premiereserve ved tilflytting utgjør 16,3 milliarder kroner (14,6) for halvåret.

Erstatninger

Utbetalte pensjoner og andre erstatninger eksklusive avgitt premiereserve ved fraflytting, økte med 15,2 prosent og utgjorde 6 491 millioner kroner (5 631) hittil i år.

Forvaltning av kollektivporteføljen

Eiendelene i kollektivporteføljen utgjorde 346,5 milliarder kroner (316,3) og var investert som vist nedenfor;

Eiendeler	Avkastning		Avkastning	
	Andel	1. halvår	Andel	1. halvår
Alle tall i prosent	30.06.2014	2014	30.06.2013	2013
Aksjer	20,8 %	7,3 %	15,2 %	9,8 %
Omløpsobligasjoner	20,7 %	4,6 %	21,8 %	-0,8 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	28,1 %	2,3 %	29,5 %	2,4 %
Utlån	11,1 %	1,6 %	10,5 %	1,8 %
Eiendom	11,4 %	3,6 %	11,1 %	3,8 %
Andre finansielle eiendeler	8,0 %	1,3 %	11,9 %	1,3 %

Aksjer

Samlet eksponering i aksjer inkludert aksjederivater samt spesialfond utgjorde i underkant av 21 prosent. Aksjemarkedene hadde en positiv utvikling i kvartalet, spesielt Oslo Børs hvor avkastningen var 10 prosent. KLPs verdensindeks (valutasikret) steg 4,8 prosent

Omløpsobligasjoner

Omløpsobligasjoner utgjorde rundt 21 prosent av eiendelene i kollektivporteføljen. Den internasjonale kredittobligasjonsindeksen KLP benytter, hadde en valutasikret avkastning på 2,7 prosent i andre kvartal 2014. Indeksen for internasjonale statsobligasjoner steg 2,3 prosent, mens den norske statsobligasjonsindeksen steg med 2,9 prosent.

Obligasjoner som holdes til forfall

Investerings i obligasjoner som holdes til forfall, utgjorde vel 28 prosent av kollektivporteføljen. Ikke regnskapsførte merverdier utgjør 8,4 milliarder kroner. Porteføljen er godt diversifisert, og består av papirer utstedt av kredittverdige institusjoner. Det er ikke foretatt nedskrivninger som følge av kredittap så langt i 2014.

Eiendom

Eiendomsinvesteringer utgjorde 11,4 prosent av kollektivporteføljen. KLP gjennomfører en grundig verdivurdering av sin eiendoms masse hvert kvartal, ved bruk av egen verdivurderingsmodell samt eksterne verdivurderinger. Gjennomgangen foretatt i andre kvartal 2014 gav som resultat at eiendomsverdiene i kollektivporteføljen ble skrevet opp med 230 millioner kroner. Eiendomsavkastningen i kollektivporteføljen var 2,4 prosent i andre kvartal.

Utlån

Utlån i kollektivporteføljen var 37,8 milliarder kroner. Dette fordelte seg med 31,6 milliarder kroner i utlån til kommuner og andre virksomheter, og 6,1 milliarder kroner i pantsikrede boliglån. Utlånsporteføljen er kjennetegnet av høy kvalitet, uten tap på kommunelån og meget beskjedne avsetninger til tap på boliglån. Ikke regnskapsførte merverdier i utlånsporteføljen (fastrentelån) utgjorde 563 millioner kroner pr 30.06.2014.

Avkastning på selskapsporteføljen

Selskapsporteføljen omfatter plassering av egenkapital og innlånt ansvarlig kapital.

Selskapsporteføljen forvaltes med en langsiktig investeringshorisont med en målsetting om stabil avkastning og vekst i egenkapitalen. Investeringene i selskapsporteføljen oppnådde en avkastning på 4,0 prosent i halvåret, hvorav 2,7 prosent i andre kvartal.

Markedsutviklingen

I løpet av andre kvartal ble de resterende avtalene etablert for kommuner og bedrifter som hadde vedtatt flytting fra og med 01.01.2014. Til sammen har KLP mottatt over 100 000 aktive, personer med oppsatte rettigheter og pensjonister i tilflytting hittil første halvår. I utgangspunktet var det seks kommuner som ved årsskiftet hadde besluttet flytting til KLP 1. juli. Etter at Pensjonskontoret åpnet for tilflytting også ved halvårsskiftet, har ytterligere 10 nye kommuner vedtatt å flytte sin pensjonsordning til KLP, dermed totalt 16 kommuner. I tillegg kommer 150 bedrifter. Totalt betyr det at KLP får 58 nye kommuner og rundt 200 nye bedrifter i 2014. Årets pensjonsregulering ble som vanlig gjennomført i juni med virkning fra 01.05.2014. Antall pensjonister som ble regnet om var 203 225, en økning på 25 012 siden forrige omregning. Alle pensjonene KLP har overtatt fikk sin regulering fra KLP. Tilflyttingsarbeidet har generelt vært omfattende, og krever koordinasjon og innsats fra mange deler av selskapet. Det har vært mye positiv respons i møter med de nye kundene og få tilbakemeldinger om at pensjoner har vært feil eller ikke kommet i tide. Dette bekrefter at den historisk store flyttingen denne våren har fungert godt. KLP nådde en milepæl i antall aktive medlemmer pr 31.05.2014 med å passere 400 000 aktive medlemmer (401 249). I mai oversteg også månedlig pensjonsutbetaling 1 milliard kroner for første gang.

Datterselskapenes forretningsområder

Privat tjenestepensjon

Konsernets satsing på privat tjenestepensjon skjer i datterselskapet KLP Bedriftspensjon AS.

Det er høy markedsaktivitet i KLP Bedriftspensjon AS, og dette gir en tilfredsstillende volumvekst. Selskapet har 2,1 milliarder kroner i forvaltningskapital etter første halvår.

144 nye kunder har tegnet pensjonsavtale i KLP Bedriftspensjon AS i løpet av første halvår.

KLP Bedriftspensjon AS oppnådde en bokført avkastning i kollektivporteføljen på 2,7 prosent og en verdjustert avkastning på 3,2, prosent i første halvår. Avkastningen på innskuddspensjon utgjorde 6,1 prosent for samme periode.

Selskapets totalresultat etter andre kvartal ble minus 9,3 millioner kroner (-10,4).

Oppreservering for langt liv

Som følge av nye forutsetninger for økt levealder hadde KLP Bedriftspensjon AS ved inngangen til året behov for å øke forsikringsavsetningene med 54,9 millioner kroner. Selskapet har søkt Finanstilsynet om å benytte en opptrapningsplan på syv år for finansiering av de økte avsetningene.

Avkastning kundemidler:

Prosent	30.06.2014	30.06.2013	31.12.2013
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN			
Kapitalavkastning I	3,2 %	2,6 %	6,2 %
Kapitalavkastning II	2,7 %	1,8 %	4,0 %
Innskuddspensjon med investeringsvalg			
Profil KLP90	7,8 %	8,7 %	24,8 %
Profil KLP70	7,3 %	6,8 %	19,4 %
Profil KLP50	6,4 %	5,0 %	14,4 %
Profil KLP30	5,5 %	3,0 %	9,3 %
Profil KLPPM	1,2 %	1,2 %	2,3 %

Skadeforsikring

Resultat for andre kvartal 2014

Driftsresultatet (før skatt) for andre kvartal var 123,6 millioner kroner, et historisk god resultat. På samme tid i fjor var resultatet 26,4 millioner kroner. Resultatet skyldes blant annet at selskapet i kvartalet har hatt en god skadeutvikling med lave skadeutbetalinger, særlig innen det offentlige- og bedriftsmarkedet. I personmarkedet var utviklingen som i det foregående kvartalet. Videre har selskapet i kvartalet bokført en positiv regulering av tidligere års reserver. Også finansavkastningen utviklet seg positivt, med et resultat på 74,2 millioner kroner, mot 25,9 millioner kroner samme periode i fjor.

Resultat for første halvår 2014

Også halvårsresultatet var historisk godt, med et driftsresultat (før skatt) på 137,2 millioner kroner, mot 78,2 millioner kroner pr. samme tid i 2013. Den gode skadeutviklingen i andre kvartal medførte at inneværende forsikringsårgang samlet sett er som forventet. I tillegg har man bokført betydelige gevinster fra tidligere års reserver. Også finansavkastningen gav i perioden et resultat over det som var forventet. Halvårsresultatet var således samlet sett vesentlig bedre enn forventet.

Offentlig/bedriftsmarkedet

Anbudsaktiviteten i det offentlige markedet har vært høy i perioden og selskapet var konkurranseutsatt på flere store kontrakter. Resultatet ble et brutto nysalg på 21 millioner kroner.

I bedriftsmarkedet har det vært høy salgsaktivitet, noe som har gitt et netto nysalg på 5,5 millioner kroner.

Som følge av godt salgsresultat i 2013 har samlet bestandspremie innen Offentlig/Bedrift økt med 6,1 prosent i løpet av 2014.

Skadeprosenten for egen regning for årgang 2014 var 91,4 prosent, en forbedring i fra 108,3 prosent pr. utgangen av første kvartal. Hittil i år er det innrapportert fem eiendomsskader over 5 millioner kroner med en samlet estimert kostnad på 61,6 millioner kroner. Kun én av disse skjedde i andre kvartal.

Samlet skadeprosent for egen regning for alle årganger sett under ett var 68,2 prosent, ned fra 94,8 prosent pr. første kvartal i år.

Personmarkedet

Salget innen personmarkedet viser fortsatt en litt svakere utvikling enn ventet, med et brutto nysalg hittil i år på 44,6 millioner kroner. Samlet avgang var 13,0 millioner kroner. Web-andelen av nysalget er økende og har så langt i år vært på 22 prosent.

Skadeprosenten for årgang 2014 var 86,3 prosent for egen regning, noe som er på linje med resultatet etter første kvartal. Det er innrapportert én større skade så langt i år, en eiendomsskade estimert til 6,0 millioner kroner.

Skadeprosent for egen regning for alle årganger sett under ett var 80,9 prosent, en svak forbedring sammenlignet med status etter første kvartal.

Finans

Netto finansinntekt i første halvår var 123,5 millioner kroner, mot 95,7 millioner kroner på samme tid foregående år. Alle aktivaklassene ga et jevnt positivt bidrag.

Selskapets økonomiske stilling

Sikkerhetsavsetningene er i første halvår økt med 5,7 millioner kroner til 532,7 millioner kroner. Økningen tilsvarer økte krav til minimumsavsetninger.

Kapitaldekningen var 37,0 prosent, mot 40,0 prosent pr. årsslutt 2013. I forhold til Finanstilsynets stresstest (Solvens II krav) er selskapets kapitalbuffer omlagt det dobbelte av minimumskravet.

Kapitalforvaltning og Fondsforvaltning

KLP Kapitalforvaltning AS og KLP Fondsforvaltning AS utgjør KLP-konsernets verdipapirforvaltningsmiljø. Totalt ble det forvaltet 326 milliarder kroner ved utgangen av første halvår 2014. Dette er en økning på 56,3 milliarder kroner fra samme tid i fjor. Hoveddelen av midlene er forvaltet på vegne av Kommunal Landspensjonskasse og datterselskap i KLP-konsernet.

Netto nyttegning i KLP fondene i første halvår 2014 var på 8,2 milliarder kroner. Konsern-eksterne kunder hadde en netto nyttegning på 170 millioner kroner.

KLP Kapitalforvaltning AS og KLP Fondsforvaltning AS oppnådde et samlet resultat før skatt på 11,7 millioner kroner i første halvår 2014.

I løpet av andre kvartal ble strukturen på de norske rentefondene justert. Dette innebar også navneendring og prisnedsettelse for disse fondene.

KLP Banken

KLP Banken driver utlåns- og innskuddsvirksomhet i personmarkedet (PM) og til offentlige låntakere og bedrifter (OM). Utlån finansieres på egen balanse av innskudd og innlån i verdipapirmarkedet. I tillegg forvaltes utlån finansiert av KLP. Konsernet har i 2014 etablert KLP Boligkreditt AS. Dette boligkreditselskapet har fått nødvendige konsesjoner som utsteder av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Det forventes at det vil være full aktivitet i selskapet i løpet av tredje kvartal 2014.

Utlånsvirksomheten i OM har totalt sett hatt en jevn vekst i første halvår, mens volumet på bankens egen balanse er noe redusert. Virksomheten genererer for tiden gode marginer, og dette gjør at bankkonsernets inntjening er positiv også totalt sett.

Personmarkedssatsningen (PM) er orientert mot medlemmene ved at disse tilbys ekstra gode betingelser. Medlemsandelen ligger stabilt rundt 62 prosent på innskudd og 75 prosent på utlån. Hittil i 2014 har antall kunder som er medlemmer vokst med over 1 500. Volumet av boliglån på bankens balanse er i samme periode økt med 502 millioner kroner, mens innskuddsveksten har vært 613 millioner kroner.

Mislighold av boliglån ligger på et relativt lavt nivå. Mislighold pr 30.06.2014 over 90 dager er på 0,36 prosent. Det er svært lave konstaterede tap i porteføljen.

Resultat

KLP Banken konsernet har et resultat før skatt på 31 millioner kroner ved utløpet av andre kvartal. Av dette er 17 millioner kroner resultatet for andre kvartal isolert. Samlede netto renteinntekter i banken ble 61 millioner kroner i første halvår. Av dette er 29 millioner kroner opptjent i andre kvartal.

Samfunnsansvar

Samfunnsansvar er av strategisk betydning for KLP. Dette virkeliggjøres ved handlinger knyttet opp til konsernets forretning. KLPs viktigste interessenter er i offentlig sektor, og visjonen er å være den beste partneren for dagene som kommer. Derfor er KLPs samfunnsansvarsstrategi å bidra til en bærekraftig offentlig sektor og å integrere samfunnsansvar i alle forretningsprosesser. Et ikke-finansielt regnskap utgjør en egen del av selskapets rapport for dette kvartalet.

Rammebetingelser og produktforhold

Til tross for motstand fra de fleste høringsinstanser besluttet Finanstilsynet i slutten av juni å sette ned maksimal beregningsrente (grunnlagsrente) for norske livsforsikrings-selskaper og pensjonskasser fra 2,5 prosent til 2,0 prosent med virkning fra 01.01.2015 for all ny pensjonsopptjening for kollektive rente- og pensjonsforsikringer.

KLP slutter seg til den bekymring Finans Norge gir uttrykk for i forbindelse med denne ekstra belastningen på premienivået i ytelsesbaserte pensjonsforsikringer.

Det gjenstår fortsatt en endelig avklaring vedrørende tidsrammen for nedkwittering av selskapets bidrag til de kontrakter som har vært omfattet av oppreservering for langt liv.

Fremtidsutsikter

KLP har i løpet av første halvår hatt en vekst på 21,6 milliarder gjennom tilflytting av reserver for nye kunder. Disse kundene kommer inn fullt oppresvert på linje med KLPs etablerte kunder, og vil i løpet av andre halvår betale inn sitt egenkapitaltilskudd. Reservene vil øke med ytterligere 10,5 milliarder kroner som følge av tilflytting 01.07.2014. Således vil KLP allerede i inneværende år ha mottatt over halvparten av de antatt 60 milliarder kroner i premiereserve som er "i markedet" som følge av våre konkurranter beslutning om å gå ut av markedet for offentlig tjenstepensjon. Noen større kommuner har allerede besluttet å opprette egen pensjonskasse, og andre arbeider med slike planer. På denne bakgrunn er det KLPs vurdering at selskapet allerede har mottatt i overkant av 2/3 av den forventede tilflyttingen.

Denne tilflyttingen har ikke gått på bekostning av det generelle gode servicenivået KLP daglig viser overfor sine kunder.

En ekstraordinær vekst i denne størrelsesorden har selvfølgelig en effekt på selskapets kapitalstatus. De nye kundene som kommer inn vil betale et egenkapitaltilskudd på nivå med det som de eksisterende kundene har skutt inn over tid. Innskutt egenkapital utgjør rundt 50 prosent av selskapets egenkapital. Dette innebærer en umiddelbar svekkelse av soliditeten, som fremgår av den noe lavere kapitaldekningen pr 30. juni, men på sikt vil tilflyttingen bidra til å styrke KLPs egenkapitalbygging innenfor den etablerte modellen. Styret har under vurdering tiltak for å sikre at selskapets ansvarlige kapital med god margin vil ligge innenfor de langsiktige målsettinger for en robust kapitaldekning og finansiell handlekraft.

At den ekstraordinære reserveringen for langt liv er fullført pr 31.12.2013 og at nye kunder kommer inn fullt reservert, gjør at selskapet med normalt gode resultater, slik 2014 tegner i dag, har gjenvunnet sin handlefrihet til å bygge finansielle buffere, også gjennom å styrke tilleggsavsetningene.

Vedvarende lavt rentenivå er negativt for sparing til fremtidige pensjoner. KLP investerer i økende grad i direkte lån og andre produkter som har samme kredittkvalitet som normale obligasjoner som holdes til forfall, men som har likviditetspremie eller andre påslag for "skreddersøm" i forhold til opptrekk avdrag eller lignende slik at avkastningsnivået opprettholdes.

De langsiktige målsettinger er å opprettholde et nivå på finansielle buffere som bibeholder den finansielle handlekraft som har vist seg som et meget viktig element for å oppnå god avkastning på kundefondene.

KLP er et kundeeiet selskap. Arbeidet med å videreutvikle selskapets produkter og tjenester til beste for eiere og kunder står derfor helt sentralt.

KLP er, og vil være, en stabil tilbyder av offentlig tjenestepensjon uavhengig av endringer i rammebetingelser og kortsiktige markedsendringer. Alt ligger til rette for at våre kunder skal føle trygghet for vår leveranse av et langsiktig, stabilt og godt produkt.

Oslo, 14. august 2014

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Liv Kari Eskeland
Leder

Egil Johansen
Nestleder

Marit Torgersen

Trond Michael Andersen

Jan Helge Gulbrandsen

Anita Krohn Traaseth

Susanne Torp-Hansen
Valgt av og blant de ansatte

Freddy Larsen
Valgt av og blant de ansatte

Resultatregnskap

KLP konsern

Note	Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
4	Premieinntekter for egen regning	11 481	10 274	38 046	20 971	31 883
	Løpende avkastning fra finansielle eiendeler	3 208	3 175	5 954	5 659	12 278
	Netto renteinntekter bank	33	30	64	55	122
	Netto verdiendringer på finansielle instrumenter	5 283	-1 776	7 620	2 774	9 208
9	Netto inntekter fra investeringseiendommer	891	594	1 387	1 122	2 490
5	Andre inntekter	216	166	394	342	696
	Minoritetens andel av avkastning på finansielle instrumenter	-1 337	-188	-1 767	-1 525	-4 596
	Sum netto inntekter	19 775	12 275	51 699	29 398	52 081
	Erstatninger for egen regning	-3 502	-3 026	-10 925	-6 117	-12 503
	Endring i forsikringsmessige avsetninger	-9 829	-9 863	-30 716	-19 421	-30 324
6	Rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	-195	-157	-225	-261	-390
7	Driftskostnader	-286	-269	-641	-576	-1 191
8	Andre kostnader	-193	-162	-367	-323	-659
	Sum kostnader	-14 006	-13 476	-42 875	-26 698	-45 068
	Driftsresultat	5 769	-1 201	8 824	2 700	7 013
	Til/fra kursreguleringsfond i livsforsikring	-4 398	1 579	-6 164	-1 707	-1 148
	Til tilleggsavsetninger i livsforsikring	0	2	0	2	1
	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-824	-325	-1 528	-994	-5 884
	Resultat før skatt	548	54	1 133	2	-17
	Skattekostnad	-12	-39	-102	-44	-137
	Resultat	535	14	1 031	-42	-154
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	-38	0	-38	0	-112
	Justering av forsikringsforpliktelsene	0	0	0	0	10
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-38	0	-38	0	-102
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	110	6	142	13	24
	Valutaomregning utenlandske datterselskaper	-126	255	-334	547	1 101
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	-16	260	-192	561	1 125
	Sum utvidet resultat	-55	260	-231	561	1 023
	Totalresultat	480	275	800	519	869
	Minoritetens andel av skattekostnaden	-2	-20	-26	-20	-42

Balanse

KLP konsern

Note	Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
	Immaterielle eiendeler	398	370	377
	Varige driftsmidler	1 141	1 039	1 040
	Investeringer i tilknyttede selskap	4	6	4
9,12	Investeringseiendom	40 359	33 526	39 744
10,15	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	28 896	31 435	31 758
10,15	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	76 834	62 439	67 272
10,12,15	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	2 136	2 142	2 121
10,15	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	57 979	50 602	53 260
10,12,15	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	130 769	120 301	122 398
10,12	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	88 508	65 755	73 239
10,12,15	Finansielle derivater	832	772	1 661
10	Fordringer	11 220	36 456	2 909
10	Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	735	441	578
	Kontanter og bankinnskudd	2 651	2 697	2 896
	SUM EIENDELER	442 463	407 980	399 257
	Innskutt egenkapital	7 623	6 891	7 659
	Opptjent egenkapital	8 409	7 258	7 609
	SUM EGENKAPITAL	16 032	14 150	15 268
10,11	Fondsobligasjonslån	1 007	985	919
10,11	Ansvarlig lånekapital	3 126	2 990	3 151
	Pensjonsforpliktelser	661	468	623
16	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	352 224	299 327	313 227
10,16	Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	735	441	578
	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	2 817	2 811	2 623
10,11	Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	16 236	18 657	17 217
10,11	Gjeld til kredittinstitusjoner	3 702	2 918	3 249
10,11	Gjeld til og innskudd kunder	5 079	3 957	4 407
10,12	Finansielle derivater	3 433	3 914	1 948
	Utsatt skatt	91	54	98
18	Annen kortsiktig gjeld	6 441	32 458	7 200
	Minoritetsinteresse klassifisert som gjeld	30 880	24 851	28 750
	SUM GJELD	426 431	393 830	383 989
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	442 463	407 980	399 257
	Betingede forpliktelser	9 147	5 447	8 539

Egenkapitaloppstilling

KLP konsern

2014 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	7 659	7 609	15 268
Resultat	0	1 031	1 031
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	0	0
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	0	-231	-231
Sum utvidet resultat	0	-231	-231
Sum totalresultat	0	800	800
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	-36	0	-36
Sum transaksjoner med eierne	-36	0	-36
Egenkapital 30.06.2014	7 623	8 409	16 032

2013 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2013	6 891	6 739	13 630
Resultat	0	-42	-42
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	0	0
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	0	561	561
Sum utvidet resultat	0	561	561
Sum totalresultat	0	519	519
Egenkapital 30.06.2013	6 891	7 258	14 150

Kontantstrømoppstilling

KLP konsern

Millioner kroner	01.01.2014- 30.06.2014	01.01.2014- 31.03.2014	01.01.2013- 31.12.2013	01.01.2013- 30.09.2013	01.01.2013- 30.06.2013
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	94	488	2 595	1 880	1 691
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter ¹	-69	-31	-88	-57	-41
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter ²	-270	-235	-2 961	-2 290	-2 303
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	-245	223	-454	-466	-653
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	2 896	2 896	3 350	3 350	3 350
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	2 651	3 119	2 896	2 883	2 697

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd og nedbetaling av gjeld.

Noter til regnskapet

KLP konsern

Note 1 REGNSKAPSPRINSIPPER- OG ESTIMATER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser konsernregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) med datterselskaper for perioden 01.01.2014–30.06.2014. Det er foretatt forenklet revisorkontroll av delårsrapporteringen.

Delårsregnskapet til konsernet er avlagt etter internasjonalt EU-godkjente regnskapsstandarder (IAS/IFRS). Denne delårsrapporten er utarbeidet i henhold til IAS 34 Delårsrapportering.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2013. Dette ligger tilgjengelig på KLPs hjemmeside klp.no

Regnskapsprinsipper

Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som er trådt i kraft for regnskapsåret 2014 og som har hatt effekt for det avlagte kvartalsregnskapet:

IFRS 10 Konsernregnskap

Standarden erstatter definisjon av når en investor har kontroll som innebærer konsolideringsplikt som tidligere var definert i IAS 27 «Konsolidert og separat finansregnskap», og SIC-12 «Konsolidering – spesialforetak (special purpose entities)». IAS 27 har i den sammenheng endret navn til «Separat finansregnskap» og inneholder ikke lenger bestemmelser om konsolidering. I denne forbindelse er det også endringer i IFRS 11 «Felleskontrollert virksomhet», IFRS 12 «Noteopplysninger om investeringer i andre enheter» og IAS 28 «Investeringer i tilknyttede foretak».

Definisjonen av om det foreligger kontroll som utløser konsolideringsplikt etter IFRS 10 er noe endret fra tidligere. Etter IFRS 10 kontrollerer en investor et foretak som det er investert i når investor er eksponert for eller har rettigheter til variabel avkastning (herunder stordriftsfordeler og synergier) fra sitt engasjement i foretaket som det er investert i, og som har mulighet til å påvirke denne avkastningen gjennom sin makt over foretaket som det er investert i.

Kontrollmodellen består av tre elementer: Makt, avkastning og koblingen mellom makt og avkastning.

- Aktivitet:** Identifisere hvilke aktiviteter i foretaket som anses som de «relevante aktiviteter», altså de som mest påvirker avkastningen fra enheten.
- Makt:** Avklare hvem, om noen, som har makt, dvs. har eksisterende rettigheter som gir en nåværende rett til å styre de relevante aktivitetene.
- Avkastning:** Vurdere om investor er eksponert for eller har rettigheter til variabel avkastning som følge av involveringen med foretaket.

Det er ingen endring hvordan konsolidering gjennomføres.

Den endrede definisjonen av kontroll i IFRS 10 har medført at KLP nå anser at det foreligger kontroll som medfører konsolideringsplikt for en stor andel av KLPs investeringer i verdipapirfond. Disse er nå fullt ut konsolidert i regnskapet fra 1. kvartal 2014. Sammenligningstallene som vises i resultat- og balanse (2. kvartal 2013 og 31.12.2013) er omarbeidet tilsvarende slik at de verdipapirfond hvor KLP hadde kontroll 1. januar 2014 også er konsolidert inn i sammenligningstallene. Minoritetens andel er regnskapsmessig klassifisert som gjeld. Nedenfor vises hvilke regnskapsposter på sammenligningstallene som er berørt, og med hvilken effekt:

Resultat KLP Konsern Millioner kroner	Endring:	
	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
Løpende avkastning fra finansielle eiendeler	1 226	2 393
Netto verdiendringer på finansielle instrumenter	327	2 293
Andre inntekter	-20	0
Minoritetens andel tilført forsikringskundene i livsforsikring	-1 525	-4 596
Skattekostnad	-42	-90
RESULTAT	-33	0

Balanse KLP Konsern Millioner kroner	Endring:	
	30.06.2013	31.12.2013
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	10 781	10 182
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	-13	0
Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	16 577	18 942
Finansielle derivater	36	293
Fordringer	4 311	82
SUM EIENDELER	31 691	29 500
Minoritetens andel av avsetning i livsforsikring	24 850	28 750
Gjeld til kredittinstitusjoner	4	1
Finansielle derivater	1 826	282
Utsatt skatt	0	4
Annen kortsiktig gjeld	5 010	463
SUM GJELD	31 691	29 500

Note 1 REGNSKAPSPRINSIPPER- OG ESTIMATER (FORTS.)

Annet

Konsernet har i 2. kvartal kjøpt tilbake deler av sin utstedte verdipapirgjeld i bankvirksomheten. Resultatelementer som oppstår ved tilbakekjøp av gjeld i bank klassifiseres i regnskapet som «Netto renteinntekter bank». For mer informasjon om dette henvises det til note 11 Innlån.

Estimater

Ved regnskapsføring av pensjonsordninger etter IAS 19 må en rekke aktuariemessige forutsetninger fastsettes. Fastsettelsen involverer betydelige elementer av skjønn og praktiske tilnærminger. Det er lagt vekt på at forutsetningene er innbyrdes konsistente.

Konsernet benytter renten for foretaksobligasjoner (OMF) som diskonteringsrente. Noteringene for foretaksobligasjonene hittil i år viser et noe lavere nivå enn ved årsskiftet, og man har som følge av dette justert diskonteringsrenten benyttet pr 30.06.2014 sammenlignet med 31.12.2013. Videre har konsernet justert lønnsvekstantagelsene, folketrygdens grunnbeløp og pensjonsregulering, da årets lønnsoppgjør ble noe lavere enn det prognosene skulle tilsi. Tabellen nedenfor gir en oversikt over de forutsetningene som er benyttet for beregning av pensjon til egne ansatte pr. 30.06.2014 og 31.12.2013 for konsernet:

Pensjonsforutsetninger:	30.06.2014	31.12.2013
Diskonteringsrente	3,6 %	4,0 %
Lønnsvekst	3,5 %	3,75 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	3,25 %	3,5 %
Pensjonsregulering	2,48 %	2,72 %
Arbeidsgiverstatus	14,2 %	14,2 %

Det blir vedtatt nye uførepensjonsregler i 2014 og disse er nå tatt inn i tariffavtalen. Konsernet anser disse reglene som vedtatt og har bokført den regnskapsmessige virkningen av planendringen med 29,7 millioner kroner pr. 30.06.2014. Dette gir en nedgang i pensjonsforpliktelsen, da folketrygden gjennomgående vil dekke en større del av uførepensjonstelsene.

Note 2 NØKKELTALL - AKKUMULERT

Millioner kroner	2. kvartal 2014	1. kvartal 2014	4.kvartal 2013	3. kvartal 2013	2. kvartal 2013	1. kvartal 2013	4. kvartal 2012	3. kvartal 2012
KLP Konsern ¹								
Resultat før skatt	1 133	586	-17	-16	2	-52	997	794
Forvaltningskapital	442 463	421 491	399 257	375 434	407 980	366 888	331 783	323 634
Egenkapital	16 032	15 645	15 268	15 100	14 150	13 874	13 610	13 167
Kapitaldekning	9,2 %	9,8 %	10,0 %	10,0 %	9,7 %	10,2 %	10,3 %	10,4 %
Antall ansatte i konsernet	877	863	856	849	839	825	808	809
Kommunal Landspensjonskasse								
Resultat før skatt	800	319	950	776	527	263	772	652
Premieinntekter for egen regning	37 414	26 192	30 860	25 487	20 475	10 428	29 025	22 186
- herav tilflyttet premiereserve	21 072	21 580	5 932	5 988	5 888	5 925	1 549	1 601
Erstatninger for egen regning	10 597	7 222	11 886	8 860	5 808	2 930	10 822	8 102
- herav fraflyttet premiereserve, tilleggsavs. og kursreguleringsfond	4 106	4 106	178	178	177	165	148	147
Netto investeringer i kollektivporteføljen	346 495	336 599	316 194	315 910	316 305	288 541	278 731	259 084
Netto investeringer i investeringsvalgporteføljen	1 850	1 809	1 744	1 686	1 635	1 584	1 556	1 499
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	349 109	333 339	310 314	302 208	296 686	287 628	275 843	267 187
- herav fond med garantert avkastning	308 557	298 855	278 240	271 477	267 717	257 981	248 608	240 217
Ansvarlig kapital	18 115	18 159	18 036	16 953	16 240	16 132	16 087	15 498
Risikoresultat	78	54	235	147	66	90	258	118
Avkastningsresultat	1 220	604	9 863	3 468	2 135	899	5 051	2 399
Administrasjonsresultat	123	36	156	119	81	30	104	62
Soliditetskapital	59 459	52 469	46 897	50 640	45 492	48 408	44 134	47 579
Solvensmargindekning	209 %	215 %	229 %	224 %	219 %	229 %	233 %	234 %
Kapitaldekning	9,60 %	10,1 %	10,3 %	10,4 %	10,1 %	10,6 %	10,6 %	10,8 %
Kjernekapitaldekning	8,00 %	8,5 %	8,7 %	8,6 %	8,2 %	8,7 %	8,8 %	8,8 %
Bokført avkastning kollektivporteføljen	1,8 %	0,9 %	6,4 %	3,4 %	2,2 %	1,1 %	5,0 %	3,2 %
Verdijustert avkastning kollektivporteføljen	3,6 %	1,4 %	6,7 %	4,5 %	2,8 %	2,2 %	6,7 %	5,3 %
Avkastning investeringsvalgporteføljen	3,5 %	1,1 %	8,8 %	5,5 %	3,2 %	2,6 %	7,2 %	6,0 %
Avkastning selskapsporteføljen	4,0 %	1,2 %	5,7 %	4,3 %	3,0 %	1,0 %	4,5 %	4,0 %
KLP Skadeforsikring AS								
Resultat før skatt	137,2	13,6	189,9	140,7	78,2	51,8	105,2	98,6
Forfalt bruttopremie	667,1	490,0	832,2	712,8	610,4	436,2	750,3	667,4
Premieinntekter for egen regning	410,0	201,9	728,2	535,0	350,3	171,9	658,9	485,9
Egenkapital	873,1	791,5	787,7	712,8	670,8	640,4	595,3	540,1
Skadeprosent	71,8 %	91,5 %	77,5 %	76,3 %	79,6 %	84,0 %	81,4 %	82,0 %
Combined-ratio	95,7 %	116,6 %	103,7 %	101,4 %	103,9 %	109,5 %	107,8 %	107,6 %
Avkastning på midler til forvaltning	3,5 %	1,4 %	6,5 %	4,6 %	2,9 %	2,1 %	6,5 %	5,1 %
Kapitaldekning	37,0 %	37,1 %	40,0 %	31,6 %	32,0 %	30,9 %	34,1 %	27,7 %
Ansvarlig kapital	771,5	770,5	614,6	580,7	578,5	577,7	566,6	451,3
Årlig premievolum person	259,0	242,7	226,5	204,8	191,7	175,5	161,7	150,8
Årlig premievolum arbeidsgiver	649,9	644,7	612,6	594,3	585,5	595,5	584,4	579,5
Netto nyttegning (akkumulert innenfor året.)	16,5	20,7	138,9	71,6	43,6	21,0	75,4	43,7

Note 2 NØKKELTALL - AKKUMULERT (FORTS.)

Millioner kroner	2. kvartal 2014	1. kvartal 2014	4.kvartal 2013	3. kvartal 2013	2. kvartal 2013	1. kvartal 2013	4. kvartal 2012	3. kvartal 2012
KLP Bedriftspensjon AS								
Resultat før skatt	-9,3	-5,6	-22,9	-14,6	-10,4	-6,1	-25,1	-13,5
Premieinntekter for egen regning	258,2	191,4	385,5	274,3	180,1	115,3	352,3	308,2
- herav tilflyttet premiereserve	135,1	132,7	197,9	144,6	95,4	75,4	226,1	219,4
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	1 997,1	1 899,5	1 677,8	1 556,6	1 442,3	1 385,4	1 238,2	1 187,1
- herav fond med garantert avkastning	1 137,8	1 133,4	1 017,5	992,4	941,1	928,3	881,0	848,5
Avkastningsresultat	12,0	1,8	7,6	6,1	5,9	4,2	15,0	8,1
Risikoresultat	3,2	3,0	2,3	2,2	1,4	1,9	2,6	3,5
Administrasjonsresultat	-14,5	-7,6	-32,3	-22,0	-15,2	-8,7	-33,2	-22,6
Ansvarlig kapital	100,3	79,2	84,8	97,4	97,4	41,7	48,5	49,9
Soliditetskapital	235,4	197,8	189,8	184,9	183,9	133,3	131,1	132,7
Solvensmargindekning	188 %	161 %	198 %	225 %	250 %	129 %	157 %	164 %
Kapitaldekning	15,6 %	12,9 %	14,7 %	16,6 %	17,6 %	7,7 %	9,6 %	9,5 %
Bokført kapitalavkastning kollektivportefølje	2,7 %	1,0 %	4,0 %	3,0 %	1,8 %	1,2 %	5,2 %	3,6 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivportefølje	3,2 %	1,2 %	6,2 %	4,2 %	2,6 %	1,8 %	6,7 %	5,2 %
Avkastning innskuddspensjon med investeringsvalg	6,1 %	1,7 %	13,5 %	8,4 %	4,7 %	4,6 %	12,0 %	10,1 %
Avkastning selskapsportefølje	1,9 %	0,8 %	3,1 %	2,1 %	1,4 %	1,2 %	6,4 %	5,3 %
KLP Banken Konsern								
Resultat før skatt	30,9	13,8	87,0	77,2	68,9	9,3	83,4	85,8
Netto renteinntekter	60,8	31,4	122,0	88,0	54,7	24,3	86,3	60,0
Øvrige driftsinntekter	33,7	16,7	65,9	47,5	31,7	16,2	83,6	67,8
Driftskostnader og avskrivninger	-69,8	-38,2	-144,7	-104,9	-64,0	-34,7	-137,7	-94,1
Netto realisert/urealisert endring finansielle instrumenter til virkelig verdi	6,3	3,9	43,8	46,6	46,5	3,5	51,1	52,1
Innskudd	5 079	4 706	4 407	4 165	3 957	3 459	2 946	2 553
Utlån med pant i bolig	5 840	4 817	4 484	4 134	3 615	1 883	1 530	1 550
Utlån med offentlig garanti	16 314	16 560	16 833	17 891	18 675	20 174	20 345	21 915
Misligholdte lån	8	10	10	12	13	7	7	5,9
Innlån ved utstedelse av verdipapirer	19 604	19 753	19 982	20 699	21 333	21 718	23 708	24 443
Andre innlån	0	1	1	0	0	0	0	0
Forvaltningskapital	26 446	26 104	26 010	26 611	26 983	27 019	28 282	28 668
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	26 228	26 057	27 146	27 447	27 632	27 650	29 993	30 186
Egenkapital	1 290,4	1 278,7	1 290,2	1 285,8	1 280	1 223	1 219	1 221
Rentenetto	0,23 %	0,12 %	0,45 %	0,32 %	0,20 %	0,09 %	0,29 %	0,20 %
Resultat av ordinær drift før skatt	0,12 %	0,05 %	0,32 %	0,28 %	0,25 %	0,03 %	0,28 %	0,28 %
Resultat av ordinær drift eks. virkelig verdi vurderinger, før skatt	0,09 %	0,04 %	0,16 %	0,11 %	0,08 %	0,02 %	0,11 %	0,11 %
Egenkapitalavkastning før skatt	2,42 %	1,07 %	7,15 %	6,35 %	5,66 %	0,76 %	6,84 %	7,03 %
Kapitaldekning	20,1 %	20,2 %	19,6 %	18,3 %	18,2 %	20,4 %	19,1 %	18,6 %
Antall personkunder	29 670	28 623	27 287	26 215	25 263	27 727	24 744	22 676
Herav medlemmer i KLP	19 808	19 145	18 181	17 316	16 261	15 703	14 309	13 000
KLP Kapitalforvaltning AS og KLP Fondforvaltning AS								
Resultat før skatt	11,7	-14,0	32,6	22,9	9,3	-0,4	21,4	14,0
Totale midler til forvaltning	326 200	314 584	287 077	276 349	269 922	267 845	239 478	222 776
Midler forvaltet for eksterne kunder	30 151	28 157	28 171	25 813	24 452	23 432	21 153	19 087

¹⁾ For konsern er det kun 1., 2. kvartal og 4. kvartal 2013, samt 1. og 2. kvartal 2014 som er inkludert konsoliderte fond.

Note 3 SEGMENTINFORMASJON – RESULTAT ETTER IFRS PR. VIRKSOMHETSOMRÅDE

Tidsrekke resultat - kvartalstall Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
Sum inntekter	19 775	12 275	51 699	29 398	52 081
Sum kostnader	-19 227	-12 221	-50 566	-29 397	-52 098
Konsernresultat før skatt	548	54	1 133	2	-17
RESULTAT FOR VIRKSOMHETSOMRÅDER					
Livsforsikring	388	-44	959	-156	-328
Skadeforsikring	124	26	137	78	190
Bank	17	60	31	69	87
Kapitalforvaltning	19	10	5	9	33
Øvrig virksomhet	0	2	1	2	1
Konsernresultat før skatt	548	54	1 133	2	-17
Poster i utvidet resultat (Livsforsikring)	-55	260	-231	561	1 023

Note 4 PREMIEINNTEKTER FOR EGEN REGNING

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
Forfalte premier, brutto	5 988	10 274	10 855	14 985	26 149
Avgitte gjensikringspremier	24	27	10	11	-62
Overføring av premiereserve fra andre	5 469	-26	27 181	5 974	5 796
Sum premieinntekter for egen regning	11 481	10 274	38 046	20 971	31 883

Note 5 ANDRE INNTEKTER

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
Tilskudd AFP	191	161	364	322	651
Øvrige inntekter	25	6	30	20	45
Sum andre inntekter	216	166	394	342	696

Note 6 RENTEKOSTNAD OG VERDIENDRING ANSVARLIGE LÅN OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
ANSVARLIGE LÅN					
Rentekostnader ¹	-39	-38	-76	-75	-157
Verdiendring	-68	-129	-40	-152	-244
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån	-107	-167	-115	-228	-400
FONDSOBLIGASJONSLÅN					
Rentekostnader	-11	-12	-22	-22	-45
Verdiendring	-76	21	-87	-11	55
Sum rentekostnader og verdiendring fondsobligasjonslån	-88	10	-110	-33	10
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	-195	-157	-225	-261	-390

¹ Rentekostnader inkluderer amortisering av underkurs.

Noten gir en spesifisering av linjen «Rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån» fordelt på rentekostnader og verdiendring i periodene angitt.

De store svingningene i verdiendring kommer i stor grad av at lånene er denominert i utenlandsk valuta. Det ene ansvarlige lånet er utstedt i euro, mens det andre ansvarlige lånet og fondsobligasjonslånet er utstedt i japanske yen. På fondsobligasjonslånet er det benyttet sikringsbokføring (virkelig verdisikring). De to ansvarlige lånene er valutasikret gjennom investeringer i tilsvarende valuta. Sikringseffekten oppnås ved at både innlån og investering bokføres til dagskurs. Bruken av sikring innebærer i praksis en minimal total resultateffekt hvis man hensyntar sikringsobjekt og sikringsinstrument samlet. For mer informasjon vedrørende sikring og betingelser på de ansvarlige lånene og fondsobligasjonslånet henvises det til siste publiserte årsrapport.

Note 7 DRIFTSKOSTNADER

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
Personalkostnader	129	139	336	334	726
Avskrivninger	27	26	54	52	103
Andre driftskostnader	131	104	252	190	362
Sum driftskostnader	286	269	641	576	1 191

Note 8 ANDRE KOSTNADER

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
Kostnader AFP	191	161	364	322	650
Andre kostnader	2	2	3	2	9
Sum andre kostnader	193	162	367	323	659

Note 9 INVESTERINGSEIENDOM

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14- 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	Året 2013
RESULTAT: NETTO INNTEKTER FRA INVESTERINGSEIENDOMMER					
Netto leieinntekter m.v.	520	456	1 045	927	1 862
Justering av tidligere års inntekter	0	0	0	0	320
Verdiregulering	239	385	3	730	1 409
Valutaomregning utenlandske datterselskaper	133	- 247	339	- 535	- 1 101
Netto inntekter fra investeringseiendommer	891	594	1 387	1 122	2 490

Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
BALANSE: INVESTERINGSEIENDOM			
Investeringseiendom 01.01	39 744	32 322	32 322
Verdiregulering inkl. valutaomregning	3	730	1 409
Netto tilgang	610	478	6 003
Øvrige endringer	3	- 4	10
Investeringseiendom 30.06/31.12	40 359	33 526	39 744

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER

Virkelig verdi av investeringer notert i et aktivt marked er basert på gjeldende kjøpskurs. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskapsesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes for aksjer:

- Oslo Børs
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Reuters

Oslo Børs har førsteprioritet, deretter MSCI og til slutt Reuters.

b) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje-anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salgs- / kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger, så hentes det inn vurderinger fra meglere som benyttes som grunnlag for å estimere en antatt markedspris.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises som hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- JP Morgan
- Barclays Capital Indices
- Bloomberg
- Reuters

JP Morgan og Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis stat og foretaksobligasjoner). Deretter benyttes Bloomberg foran Reuters med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg.

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer - annet enn stat

Alle norske rentepapirer unntatt stat prises teoretisk. Det benyttes en nullkupongkurve, samt rentedifferansekurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkupongkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år.

Rentedifferansekurvene mottas fra Verdipapirfondenes forening. Disse er basert på innhentede rentedifferansekurver fra fem ulike markedsaktører som blir omarbeidet til en snittkurve.

f) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor. Rentedifferansekurver levert av SE Banken og Swedbank omarbeides til en snittkurve som legges til grunn for beregningen av virkelig verdi.

g) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Reuters benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Reuters er korrekte.

h) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs.

i) Renteswapper

Renteswapper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

j) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke.

Utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

Utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

k) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For utlånene som er til kommuner, fylkeskommuner og kommunalt støttede prosjekter benyttes observerbare rentekurver og kredittrentedifferansekurver i en verdsettelsesmodell som neddiskonterer fremtidig kontantstrøm. Kredittpåslagene som modellberegningene benytter tar utgangspunkt i kvoteringer fra tre ulike kursstillere. Det gjøres en vurdering av kvaliteten i kvoteringene ved å sammenlikne dem innbyrdes og mot forrige mottatte observasjon samt annen markedsinformasjon.

For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurver som direkte-lånene, men kredittmarginen er i utgangspunktet basert på initiell margin. Garantier handles bilateralt (OTC) og ikke over åpne markedsplasser som for eksempel en børs og prises derfor ikke i markedet. Initiell margin det er inngått enighet om på inngåelsestidspunktet er det beste estimat for markeds-påslag på samme tidspunkt. Kredittverdigheten endrer seg ikke like mye for lånet som for garantisten eller låntaker hver for seg. Låntaker er oftest ikke kredittvurdert av kredittvurderingsbyråer eller banker. Garantisten er enten en kommune eller bank (eller begge deler – triple default lån). Statistiske analyser indikerer at kredittmarginen på garanterte lån svinger mindre enn på ikke-garanterte lån og obligasjoner. Garanterte lån kredittpåslagjusteres derfor ikke før garantisten har opplevd en signifikant ratingendring siden den initielle marginen ble satt. Konsernets utlån med både kommune- og bankgaranti kredittpåslagjusteres i forhold til initiell margin kun hvis begge garantistene har fått endret kreditt-rating signifikant siden utbetalingsdatoen.

l) Plasseringer hos kredittinstitusjoner

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

m) Gjeld til kredittinstitusjoner

Disse transaksjonene verdsettes ved bruk av en verdsettelsesmodell, inkludert relevante kredittspreadjusteringer innhentet i markedet.

n) Fordringer på kredittinstitusjoner, utlån til privatpersoner og innskudd fra kunder

Alle utlån og innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

o) Ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

p) Utstedt fondsobligasjon

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

q) Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Private Equity

Fondenes virkelig verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV Guidelines). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene.

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser.

Millioner kroner	30.06.14		30.06.13		31.12.13	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske hold til forfall obligasjoner	11 390	12 467	10 601	11 414	12 359	13 144
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	17 506	18 934	20 834	22 055	19 400	20 484
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	28 896	31 400	31 435	33 469	31 758	33 628
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske obligasjonslån	27 204	29 844	25 457	26 597	25 007	26 389
Utenlandske obligasjonslån	49 610	53 579	36 976	38 998	42 237	44 485
Andre fordringer	20	20	7	7	29	29
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	76 834	83 443	62 439	65 602	67 272	70 903
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Utlån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	2 136	2 136	2 142	2 142	2 121	2 121
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	2 136	2 136	2 142	2 142	2 121	2 121
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Lån med sikkerhet i pant	14 021	14 027	10 737	10 744	11 286	11 505
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	43 958	44 515	39 865	40 443	41 975	42 519
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	57 979	58 542	50 602	51 187	53 260	54 024
GJELDSINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT						
Norske obligasjoner	47 161	47 161	41 769	41 769	43 752	43 752
Norske sertifikater	9 980	9 980	9 357	9 357	9 617	9 617
Utenlandske obligasjoner	60 972	60 972	53 308	53 308	53 661	53 661
Plassering hos kredittinstitusjoner	12 658	12 658	15 866	15 866	15 368	15 368
Sum gjeldsinstrumenter	130 769	130 769	120 301	120 301	122 398	122 398
EGENKAPITALINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT						
Aksjer	82 876	82 876	61 154	61 154	68 269	68 269
Aksjefond	4 996	4 996	3 962	3 962	4 308	4 308
Eiendomsfond	632	632	636	636	658	658
Alternative investeringer	4	4	4	4	4	4
Sum egenkapitalinstrumenter	88 508	88 508	65 755	65 755	73 239	73 239
FORDRINGER						
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	8 463	8 463	8 269	8 269	2 366	2 366
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	49	49	133	133	100	100
Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	203	203	10	10	17	17
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	32	32	36	36	11	11
Andre fordringer	2 473	2 473	28 008	28 008	415	415
Sum lån og fordringer øvrige inkl. fordringer på forsikringstakere	11 220	11 220	36 456	36 456	2 909	2 909
Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	735	735	441	441	578	578

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

Millioner kroner	30.06.14		30.06.13		31.12.13	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Fondsobligasjonslån	1 007	1 007	985	985	919	919
Ansvarlige lånekapital	3 126	3 236	2 990	3 031	3 151	3 234
Sum finansiell gjeld	4 132	4 242	3 975	4 016	4 070	4 153
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Gjeld til kredittinstitusjoner	3 702	3 702	2 918	2 918	3 249	3 249
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	16 236	16 339	18 657	18 733	17 217	17 298
Gjeld til og innskudd fra kunder	5 079	5 079	3 957	3 957	4 407	4 407
Sum finansiell gjeld	25 017	25 017	25 532	25 532	24 873	24 873
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	735	735	441	441	578	578

Millioner kroner	30.06.14		30.06.13		31.12.13	
	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser
FINANSIELLE DERIVATER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Valutateterminer	18	2 687	99	3 205	822	1 233
Renteswapper	497	746	486	709	667	650
Rente- og valutaswapper	72	0	60	0	52	65
Aksjeopsjoner	245	0	127	0	120	0
Sum finansielle derivater	832	3 433	772	3 914	1 661	1 948

Note 11 INNLÅN

Millioner kroner	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 30.06.13	Bokført verdi 31.12.13
EVIGVARENDE ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	2 372	EUR	Fast ¹	Evigvarende	2 546	2 354	2 599
Kommunal Landspensjonskasse	554	JPY	Fast ²	Evigvarende	579	636	552
Sum ansvarlige lån	2 926				3 126	2 990	3 151
FONDSOBLIGASJONSLÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	984	JPY	Fast ³	2034	1 007	985	919
Sum fondsobligasjonslån	984				1 007	985	919
OBLIGASJONER MED FORTRINNSRETT							
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Flytende	2013	0	1 054	0
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Flytende	2014	0	1 442	1 001
KLP Kommunekreditt AS	434	SEK	Flytende	2015	434	453	474
KLP Kommunekreditt AS	3 800	NOK	Flytende	2015	3 804	4 299	4 304
KLP Kommunekreditt AS	1 000	NOK	Fast	2015	1 064	2 568	2 555
KLP Kommunekreditt AS	3 500	NOK	Flytende	2016	3 511	3 008	3 009
KLP Kommunekreditt AS	1 000	NOK	Fast	2017	1 003	4 001	1 015
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2017	4 012	0	3 009
KLP Kommunekreditt AS	1 500	NOK	Flytende	2018	1 504	1 002	1 003
KLP Kommunekreditt AS	750	NOK	Fast	2020	769	825	752
Verdijusteringer					136	4	95
Sum obligasjoner med fortrinnsrett	15 984				16 236	18 657	17 217
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER							
KLP Banken AS	0	NOK	Flytende	2013	0	271	0
KLP Banken AS	450	NOK	Flytende	2014	451	901	1 052
KLP Banken AS	600	NOK	Flytende	2015	603	603	609
KLP Banken AS	800	NOK	Flytende	2016	803	601	602
KLP Banken AS	300	NOK	Fast	2017	301	301	301
KLP Banken AS	500	NOK	Flytende	2017	501	0	0
KLP Banken AS	200	NOK	Fast	2018	205	0	202
KLP Banken AS	500	NOK	Flytende	2018	503	0	0
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2013	0	237	0
Kommunal Landspensjonskasse	334	NOK/EUR/USD	Flytende	2014	334	0	483
Andre	0				0	4	0
Amortisering					2	0	0
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	3 684				3 702	2 918	3 249

Note 11 INNLÅN (FORTS.)

Millioner kroner	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 30.06.13	Bokført verdi 31.12.13
GJELD TIL OG INNSKUDD FRA KUNDER ⁴							
Privat	4 209	NOK			4 209	3 428	3 700
Næring	871	NOK			871	530	707
Sum gjeld til og innskudd fra kunder	5 079				5 079	3 957	4 407
Sum innlån	28 657				29 150	29 507	28 942

Millioner kroner	ISIN-kode	Pålydende før tilbakekjøp	Tilbakekjøp	Kurs	Kjøpesum	Gevinst/tap	Dato
TILBAKEKJØP AV UTSTEDTE OBLIGASJONER KONSERNET							
KLP Kommunekreditt AS	N00010624778	2 500 000	1 441 000	101,66	1 464 916	-23 916	15.05.14
KLP Kommunekreditt AS	N00010585185	4 300 000	500 000	100,56	502 800	-2 800	25.06.14
Totalt		6 800 000	1 941 000		1 967 716	-26 716	

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP bank konsernet. De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

¹ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2017.

² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2016.

³ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

⁴ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

Note 12 VIRKELIG VERDI HIERARKI

30.06.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	40 359	40 359
Tomter	0	0	872	872
Eiendomsdatterselskap	0	0	38 942	38 942
Investeringseiendom ANS andeler	0	0	546	546
Utlån til virkelig verdi	0	2 136	0	2 136
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	71 655	46 496	0	118 150
Sertifikater	5 585	4 363	0	9 948
Obligasjoner	54 132	42 133	0	96 265
Obligasjonsfond	11 937	0	0	11 937
Utlån og fordringer	9 320	3 298	0	12 618
Aksjer og andeler	79 031	4 278	5 200	88 508
Aksjer	78 029	3 641	1 205	82 876
Aksjefond	1 002	0	52	1 054
Spesialfond	0	4	0	4
Private Equity	0	0	3 942	3 942
Finansielle derivater	0	832	0	832
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	160 005	57 040	45 558	262 604
FORPLIKTELSE REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	3 433	0	3 433
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	334	0	0	334
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	334	3 433	0	3 768

Note 12 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	39 744	39 744
Tomter	0	0	932	932
Eiendomsdatterselskap	0	0	38 276	38 276
Investeringseiendom ANS andeler	0	0	537	537
Utlån til virkelig verdi	0	2 121	0	2 121
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	61 301	45 710	0	107 011
Sertifikater	3 985	5 600	0	9 585
Obligasjoner	46 009	40 110	0	86 119
Obligasjonsfond	11 307	0	0	11 307
Utlån og fordringer	9 840	5 547	0	15 387
Aksjer og andeler	67 605	918	4 717	73 239
Aksjer	66 683	256	689	67 627
Aksjefond	923	0	79	1 001
Eiendomsfond	0	658	0	658
Spesialfond	0	4	0	4
Private Equity	0	0	3 949	3 949
Finansielle derivater	0	1 661	0	1 661
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	138 746	55 957	44 460	239 163
FORPLIKTELSE REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	1 948	0	1 948
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	485	0	0	485
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	485	1 948	0	2 433

Note 12 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	33 526	33 526
Tomter	0	0	931	931
Eiendomsdatterselskap	0	0	32 062	32 062
Investeringseiendom ANS andeler	0	0	533	533
Utlån til virkelig verdi	0	2 142	0	2 142
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	60 539	43 865	0	104 404
Sertifikater	3 863	5 438	0	9 301
Obligasjoner	45 695	38 427	0	84 122
Obligasjonsfond	10 982	0	0	10 982
Utlån og fordringer	10 549	5 347	0	15 896
Aksjer og andeler	61 460	244	4 050	65 755
Aksjer	59 988	240	882	61 110
Aksjefond	836	0	0	836
Eiendomsfond	636	0	0	636
Spesialfond	0	4	0	4
Private Equity	0	0	3 169	3 169
Finansielle derivater	0	772	0	772
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	132 548	52 370	37 577	222 495
FORPLIKTELSE REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	3 914	0	3 914
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	241	0	0	241
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	241	3 914	0	4 156

Note 12 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Endringer i nivå 3, verdipapirer	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	4 717	3 262	3 262
Solgt	-319	-632	0
Kjøpt	805	1 271	312
Urealiserte endringer	-3	817	476
Utgående balanse 30.06./31.12.	5 200	4 717	4 050
Realisert gevinst/tap	42	30	-3

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	39 744	32 322	32 322
Netto tilgang	372	6 003	478
Urealiserte endringer	243	1 419	726
Utgående balanse 30.06./31.12.	40 359	39 744	33 526
Realisert gevinst/tap	0	0	0
Utgående balanse 30.06./31.12.	45 558	44 460	37 577

¹ Linjen Gjeld til kredittinstitusjoner i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 3 368 millioner kroner per 30.06.2014

Urealiserte endringer og Realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet. Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

På papirer som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring på 2 278 millioner kroner pr 30.06.2014, 1 879 millioner kroner pr 30.06.2013 og 2 223 millioner kroner pr 31.12.2013.

Investeringsvalgporteføljen er ikke inkludert i tabellen. Investeringsvalgporteføljen har 735 millioner kroner i finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi, alt i nivå 1. Per 30.06.2014 vil de 735 millioner kronene inngå med 354 millioner i aksjer og andeler i nivå 1, 375 millioner kroner i gjeldsinstrumenter til virkelig verdi i nivå 1 og det resterende er utlån og fordringer i nivå 1.

Hittil i år er det flyttet 44 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1 og 55 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2. Alle disse endringene gjelder aksjer og har bakgrunn i endret likviditet i instrumentet. Ved flytting mellom nivåene tas det forøvrig utgangspunkt i verdien ved periodeslutt.

Som følge av innføringen av IFRS 10 blir det et avvik mellom det som rapporteres her og det som er rapportert tidligere, siden noten her legger til grunn en fullt konsolidert balanse i tråd med de nye reglene om innkonsolidering av enheter hvor det er kontroll.

Note 13 LIKVIDITETSRISIKO

Tabellen nedenfor spesifiserer konsernets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Den viser likviditetsrisiko basert på full konsolidering, inkludert minoritetens andel. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktsmessige kontantsstrømmer.

30.06.14 Millioner kroner	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlig lån	0	167	3 274	0	0	3 441
Fondsobligasjonslån	22	67	179	223	1 326	1 817
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	5 079	0	0	0	0	5 079
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 772	14 484	801	0	17 057
Gjeld til kredittinstitusjoner	334	761	2 756	0	0	3 851
Finansielle derivater	1 433	1 168	767	172	76	3 616
Leverandørgjeld	546	0	0	0	0	546
Betingede forpliktelser	9 147	0	0	0	0	9 147
Sum	16 563	3 935	21 460	1 196	1 402	44 556

Elimineres minoritetens andel reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 206 millioner kroner og derivater med forfall mellom 1-12 mnd. med 49 millioner kroner. Totalt beløp for innfrielse av de finansielle forpliktelsene for konsernet blir da 44 301 millioner kroner.

31.12.13 Millioner kroner	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlig lån	0	154	3 385	0	0	3 539
Fondsobligasjonslån	0	44	177	221	1 322	1 764
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	4 407	0	0	0	0	4 407
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 245	16 092	819	0	18 157
Gjeld til kredittinstitusjoner	485	1 061	1 798	0	0	3 344
Finansielle derivater	566	401	893	224	128	2 212
Leverandørgjeld	692	0	0	0	0	692
Betingede forpliktelser	8 539	0	0	0	0	8 539
Sum	14 689	2 905	22 346	1 263	1 450	42 654

Elimineres minoritetens andel reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 49,1 millioner. Totalt beløp for innfrielse av de finansielle forpliktelsene for konsernet blir da 42 605 millioner kroner.

30.06.13 Millioner kroner	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlig lån	0	160	3 285	0	0	3 445
Fondsobligasjonslån	0	67	178	222	1 382	1 848
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	3 957	0	0	0	0	3 957
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	2 778	16 299	836	0	19 912
Gjeld til kredittinstitusjoner	511	610	1 900	0	0	3 021
Finansielle derivater	1 992	1 326	621	127	64	4 130
Leverandørgjeld	1 787	0	0	0	0	1 787
Betingede forpliktelser	5 447	0	0	0	0	5 447
Sum	13 695	4 940	22 283	1 186	1 446	43 549

Elimineres minoritetens andel reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 369 millioner kroner og derivater med forfall mellom 1-12 måneder med 99 millioner kroner. Totalt beløp for innfrielse av de finansielle forpliktelsene for konsernet blir da 42 846 millioner kroner.

Med likviditetsrisiko menes risikoen for at konsernet ikke skal klare å innfri de finansielle forpliktelsene som konsernet har. Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av konsernets eiendeler er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at konsernet til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning forvalter konsernets likviditet. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

Tabellen over viser finansielle forpliktelser konsernet har samlet på rentebetalinger og innbetaling av hovedstol, basert på forfall. KLP Banken konsern innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Note 14 RENTERISIKO

30.06.14 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.14- 30.06.14	Sum	Sum jus- tert for minorite- tens andel
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	6	6	2
Alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	15
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	24	3	-94	-116	-126	-42	-352	-387
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	3	3	3
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-37	-102	-936	-1 322	-998	117	-3 278	-1 007
Rentefondsandeler	-727	0	0	0	0	12	-715	-2 614
Spesialfond	-52	61	4	-5	0	2	11	2
Utlån og fordringer	-2	-8	0	0	0	21	12	12
Utlån	0	0	0	0	0	151	151	151
Sum eiendeler	-795	-46	-1 026	-1 443	-1 124	270	-4 164	-3 823
FORPLIKTELSER								
Innskudd	0	0	0	0	0	-50	-50	-50
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	10	46	48	0	-157	-52	-52
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-14	2	167	117	2	38	311	310
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	58	25	0	82	82
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-3	-3	-3
Sum forpliktelser	-14	12	212	223	26	-171	288	288
Sum før og etter skatt	-809	-34	-814	-1 220	-1 098	99	-3 876	-3 535

Note 14 RENTERISIKO (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.13- 31.12.13	Sum	Sum jus- tert for minorite- tens andel
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	7	7	3
Alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	0
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	2	11	-158	-130	-122	-42	-439	-447
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	6	6	6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-36	-84	-898	-1 032	-767	205	-2 612	-776
Rentefondsandeler	-582	0	0	0	0	27	-556	-2 146
Spesialfond	-38	-38	4	-5	0	7	-70	-1
Utlån og fordringer	-1	-8	-4	0	0	92	79	79
Utlån	0	0	0	0	0	147	147	147
Sum eiendeler	-656	-119	-1 055	-1 167	-889	449	-3 437	-3 135
FORPLIKTELSER								
Innskudd	0	0	0	0	0	-44	-44	-44
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	86	50	0	-154	-19	-19
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-16	8	176	86	2	71	326	249
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	55	16	0	72	72
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-6	-6	-6
Sum forpliktelser	-16	8	262	191	18	-134	329	251
Sum før og etter skatt	-672	-111	-793	-976	-871	315	-3 108	-2 884

Note 14 RENTERISIKO (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.13- 30.06.13	Sum	Sum jus- tert for minorite- tens andel
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	3	3	1
Alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	0
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	-1	11	-110	-121	-136	-39	-397	-413
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	3	3	2
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-34	-84	-864	-1 139	-782	99	-2 802	-931
Rentefondsandeler	-669	0	0	0	0	15	-653	-2 265
Spesialfond	0	-48	30	4	-5	4	-15	-25
Utlån og fordringer	-2	-10	0	0	0	80	69	58
Utlån	0	0	0	0	0	155	155	155
Sum eiendeler	-705	-130	-944	-1 256	-922	321	-3 637	-3 419
FORPLIKTELSER								
Innskudd	0	0	0	0	0	-39	-39	-39
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	95	53	0	-166	-18	-18
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-13	-2	161	121	2	35	304	295
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	61	18	0	79	79
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-4	-4	-4
Sum forpliktelser	-13	-2	256	235	20	-174	323	314
Sum før og etter skatt	-718	-132	-688	-1 021	-902	147	-3 314	-3 105

¹ Aksjefondsandeler dekker den delen av fondet som ikke er aksjer, men som består av eiendeler omfattet av renterisiko; overskuddslikviditet i form av bankkontoer og derivater brukt til sikringsformål.

Noten viser resultateffekten ved en økning av markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidpunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen "Endring i kontantstrøm" viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom året det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; papirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

Renterisikoen totalt sett er begrenset for konsernet da en høy andel er investert i anleggsobligasjoner (papirer klassifisert som hold til forfall eller lån og fordringer) og utlån, med faste rentebetingelser som måles til amortisert kost. Endring i markedsrente gir, for papirene med de nevnte egenskapene, dermed ikke utslag i resultatregnskapet.

Note 15 KREDITTRISIKO

30.06.14 Millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	NR / NIG	Totalt	Totalt justert for minoritet- ens andel
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST							
Banker	0	526	1 703	0	16	2 245	2 245
Finans- og kredittforetak	0	557	0	0	0	557	557
Offentlig garanti	3 366	0	0	0	82	3 448	3 448
Stat og statsgaranti innen OECD	10 203	222	0	785	0	11 210	11 210
Statsforetak og Covered Bonds	2 244	549	0	0	1 401	4 194	4 194
Øvrige	0	458	3 640	0	3 144	7 242	7 242
Sum	15 813	2 312	5 343	785	4 643	28 896	28 896
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST							
Banker	0	1 014	8 663	0	514	10 191	10 191
Finans- og kredittforetak	0	1 235	251	0	0	1 485	1 485
Offentlig garanti	507	0	0	0	517	1 024	1 024
Stat og statsgaranti innen OECD	11 105	3 938	3 576	2 002	0	20 621	20 621
Statsforetak og Covered Bonds	6 216	1 572	1 350	0	2 396	11 534	11 534
Øvrige	0	6 191	7 650	830	17 307	31 979	31 979
Sum	17 828	13 950	21 490	2 832	20 734	76 834	76 834
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - OBLIGASJONER OG ANDRE VERDIPAPIRER MED FAST AVKASTNING							
Banker	0	45	2 743	65	15 248	18 101	16 977
Finans- og kredittforetak	26	740	743	184	692	2 386	2 234
Offentlig garanti	1 031	56	0	0	2 500	3 587	3 538
Stat og statsgaranti innen OECD	16 278	5 621	0	0	0	21 899	21 869
Statsforetak og Covered Bonds	2 004	777	21	0	9 242	12 044	11 888
Øvrige	1 315	10 067	16 670	8 114	12 214	48 379	42 114
Sum	20 654	17 306	20 177	8 363	39 895	106 394	98 620
FINANSIELLE DERIVATER KLASSIFISERT SOM EIENDELER							
Canada	0	0	0	0	0	0	0
Danmark	0	0	205	0	0	205	205
Finland	0	90	0	0	0	90	90
Frankrike	0	0	153	0	0	153	153
Norge	0	0	99	0	0	99	99
Storbritannia	0	0	145	0	0	145	145
Sverige	0	0	124	0	0	124	124
USA	0	0	15	0	0	15	15
Sum	0	91	742	0	0	832	832

Note 15 KREDITTRISIKO (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	NR / NIG	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - RENTEFONDSANDELER							
Øvrige	0	0	0	0	11 937	11 937	11 937
Sum	0	0	0	0	11 937	11 937	11 937
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - UTLÅN OG FORDRINGER							
Canada	0	20	0	0	0	20	20
Danmark	0	0	359	0	0	359	359
Finland	0	367	0	0	0	367	367
Norge	0	0	710	0	2 815	3 526	4 217
Storbritannia	0	2	2 806	0	0	2 808	2 454
Sverige	0	3 821	824	0	0	4 646	4 365
USA	0	0	711	0	0	711	677
Sum	0	4 210	5 412	0	2 815	12 437	12 458
Sum verdipapirer	54 296	37 868	53 163	11 980	80 025	237 332	229 578
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER ¹		0 %	20 %	35 %	100 %	Totalt	
Offentlig sektor		0	39 600	0	1 965	41 565	
Foretak		3 246	1 336	4	1 986	6 572	
Privatpersoner		0	0	9 583	2 396	11 978	
Sum		3 246	40 936	9 587	6 346	60 115	
31.12.13 Millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	NR / NIG	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST							
Banker	0	510	1 703	0	50	2 263	2 263
Finans- og kredittforetak	0	542	0	0	0	542	542
Offentlig garanti	3 320	0	0	0	81	3 402	3 402
Stat og statsgaranti innen OECD	12 964	220	0	806	0	13 989	13 989
Statsforetak og Covered Bonds	2 730	535	0	0	1 455	4 719	4 719
Øvrige	0	449	3 106	0	3 289	6 843	6 843
Sum	19 014	2 255	4 809	806	4 875	31 758	31 758
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST							
Banker	0	1 042	7 238	0	642	8 921	8 921
Finans- og kredittforetak	0	1 243	0	0	260	1 503	1 503
Offentlig garanti	508	0	0	0	219	727	727
Stat og statsgaranti innen OECD	11 029	3 860	1 521	2 045	0	18 455	18 455
Statsforetak og Covered Bonds	6 241	1 609	1 373	0	2 402	11 626	11 626
Øvrige	0	4 196	5 505	1 003	15 336	26 040	26 040
Sum	17 779	11 950	15 637	3 048	18 859	67 272	67 272

Note 15 KREDITTRISIKO (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	NR / NIG	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - OBLIGASJONER OG ANDRE VERDIPAPIRER MED FAST AVKASTNING							
Banker	0	585	2 519	117	14 869	18 090	16 512
Finans- og kredittforetak	27	729	826	180	603	2 365	2 153
Offentlig garanti	1 097	56	0	0	2 035	3 188	3 142
Stat og statsgaranti innen OECD	13 353	4 953	0	0	0	18 306	18 265
Statsforetak og Covered Bonds	2 237	773	20	0	8 243	11 274	11 164
Øvrige	808	8 121	14 123	6 948	12 483	42 483	36 415
Sum	17 522	15 216	17 488	7 245	38 233	95 704	87 650
FINANSIELLE DERIVATER KLASSIFISERT SOM EIENDELER							
Canada	0	40	0	0	0	40	40
Danmark	0	0	505	0	0	505	503
Finland	0	64	0	0	0	64	57
Frankrike	0	0	40	0	0	40	40
Norge	0	0	351	0	0	351	317
Storbritannia	0	0	134	0	0	134	134
Sverige	0	0	534	0	0	534	494
Tyskland	0	0	0	0	0	0	0
USA	0	0	-7	0	0	-7	-7
Sum	0	104	1 557	0	0	1 661	1 578
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - RENTEFONDSANDELER							
Øvrige	0	0	0	0	11 307	11 307	11 307
Sum	0	0	0	0	11 307	11 307	11 307
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - UTLÅN OG FORDRINGER							
Canada	0	20	0	0	0	20	20
Danmark	0	0	1 552	0	0	1 552	1 552
Finland	0	59	0	0	0	59	59
Norge	0	974	4 287	0	2 972	8 233	8 774
Storbritannia	0	0	3 813	0	0	3 813	3 280
Sverige	0	498	455	0	0	953	728
USA	0	0	756	0	0	756	723
Sum	0	1 550	10 865	0	2 972	15 386	15 137
Sum verdipapirer	54 314	31 076	50 356	11 099	76 246	223 090	214 702
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER ¹		0 %	20 %	35 %	100 %	Totalt	
Offentlig sektor		0	38 169	0	2 008	40 177	
Foretak		844	811	4	2 063	3 722	
Privatpersoner		0	0	9 189	2 294	11 483	
Sum		844	38 980	9 193	6 365	55 381	

Note 15 KREDITTRISIKO (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	NR / NIG	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST							
Banker	0	1 056	1 809	0	147	3 011	3 011
Finans- og kredittforetak	0	557	0	0	0	557	557
Offentlig garanti	1 369	0	0	0	82	1 451	1 451
Stat og statsgaranti innen OECD	14 006	0	0	819	0	14 825	14 825
Statsforetak og Covered Bonds	2 742	549	0	0	1 464	4 755	4 755
Øvrige	0	456	3 134	0	3 245	6 836	6 836
Sum	18 117	2 618	4 942	819	4 938	31 435	31 435
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST							
Banker	0	1 015	5 661	0	638	7 314	7 314
Finans- og kredittforetak	526	1 244	251	0	0	2 021	2 021
Offentlig garanti	1 125	0	0	0	321	1 446	1 446
Stat og statsgaranti innen OECD	11 627	1 800	0	2 002	0	15 429	15 429
Statsforetak og Covered Bonds	6 724	1 572	849	0	2 396	11 541	11 541
Øvrige	0	4 054	5 059	1 040	14 536	24 689	24 689
Sum	20 003	9 684	11 820	3 042	17 891	62 439	62 439
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - OBLIGASJONER OG ANDRE VERDIPAPIRER MED FAST AVKASTNING							
Banker	0	740	2 851	248	14 144	17 982	16 537
Finans- og kredittforetak	27	728	907	179	1 028	2 868	2 652
Offentlig garanti	1 088	56	0	0	2 152	3 295	3 225
Stat og statsgaranti innen OECD	13 854	4 222	0	0	0	18 076	18 034
Statsforetak og Covered Bonds	1 907	874	19	0	7 182	9 982	9 873
Øvrige	645	7 440	14 598	7 117	11 686	41 487	35 135
Sum	17 521	14 059	18 374	7 544	36 192	93 690	85 456
FINANSIELLE DERIVATER KLASSIFISERT SOM EIENDELER							
Canada	0	27	0	0	0	27	27
Danmark	0	0	156	0	0	156	156
Finland	0	66	0	0	0	66	66
Norge	0	11	159	0	0	170	170
Storbritannia	0	0	127	0	0	127	127
Sverige	0	0	169	0	0	169	169
Tyskland	0	0	1	0	0	1	1
USA	0	0	55	0	0	55	55
Sum	0	104	668	0	0	772	771

Note 15 KREDITTRISIKO (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	NR / NIG	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - RENTEFONDSANDELER							
Øvrige	0	0	0	0	10 982	10 982	10 982
Sum	0	0	0	0	10 982	10 982	10 982
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI - UTLÅN OG FORDRINGER							
Canada	0	17	0	0	0	17	17
Danmark	0	0	2 242	0	0	2 242	2 242
Finland	0	296	0	0	0	296	296
Norge	0	0	3 236	0	3 008	6 244	6 222
Storbritannia	0	0	4 535	0	0	4 535	4 213
Sverige	0	613	585	0	0	1 198	1 030
USA	0	0	1 098	0	0	1 098	1 074
Sum	0	926	11 695	0	3 008	15 629	15 094
Sum verdipapirer	55 641	27 391	47 500	11 405	73 011	214 959	206 190
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER ¹		0 %	20 %	35 %	100 %	Totalt	
Offentlig sektor		0	36 664	0	1 747	38 412	
Foretak		462	1 154	4	1 401	3 021	
Privatpersoner		0	0	10 704	608	11 312	
Sum		462	37 818	10 708	3 756	52 744	

¹ Kredittrisikoen som utlån er eksponert mot er beregnet med utgangspunkt i forskriften om minstekrav til kapitaldekning, og reglene som gjelder ved fastsettelse av beregningsgrunnlaget. Utlånene er lagt separat i og med at de ikke inngår med samme ratingkategorier. Vedrørende vektning i tabellen så angir 0% lavest antatt kredittrisiko og 100% angir høyest antatt kredittrisiko. Ingen IFRS 10 effekt på utlån.

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittrisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. Unntaket er utlån til kunder, hvor det er benyttet sektorfordelt vektning med utgangspunkt i kapitaldekningsregelverket.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debtors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning.

Konsernet har god balanse mellom norske obligasjoner og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor, dog dette ikke impliserer konsentrasjonsrisiko i ordinær forstand siden motpartsrisikoen er minimal i denne sektoren. I noteinndelingen er det kun benyttet rating fra Standard & Poor's. KLP Konsernet benytter seg også av rating fra Moody's Investor Services og Fitch Ratings og alle tre er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Tabellen viser eksponering mot ratingkategoriene som S&P benytter seg av, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Uratet / non investment grade gjelder først og fremst kommuner / fylkeskommuner, statsforetak og investeringer innen norsk finans. Samlet sett består Uratet / non investment grade på verdipapirer av 80 milliarder kroner per 30.06.2014. Det som er klassifisert som "Øvrige" under Uratet / non investment grade er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner. Gjenstående beløp, som ikke er rentefondsandeler, landfordelt eller sektorfordelt, i noten er 32,6 milliarder kroner. Dette er hovedsaklig foretaksobligasjoner. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien uratet / non investment grade.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Som en følge av implementeringen av IFRS 10 skal konsernregnskapet vise enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun selskaper, og faktisk eierskap i fond som konsernet har ved periodeslutt.

Note 16 FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER I LIVSFORSIKRING

Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
Premiereserve - ordinær tariff	312 030	264 267	271 771
Premiereserve - styrking langt liv	9 085	5 833	9 084
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	199	4 505	3 291
Tilleggsavsetning	12 798	12 420	12 524
Kursreguleringsfond	16 611	11 006	10 447
Andre avsetninger	255	305	222
Udisponert resultat tilført forsikringskontraktene	1 248	988	5 887
Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring - kontraktsfaste forpliktelser	352 224	299 327	313 227

Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
Premiereserve - ordinær tariff	727	436	571
Innskuddsfond	7	5	6
Avsetning i livsforsikring særskilt investeringsvalg	735	441	578

Note 17 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR

30.06.14 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp justert for minoritetens andel
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kutanter	Netto beløp	
EIENDELER							
Finansielle derivater	832	0	832	-462	-300	70	70
Sum	832	0	832	-462	-300	70	70
GJELD							
Finansielle derivater	3 433	0	3 433	-462	-1 713	1 262	1 007
Sum	3 433	0	3 433	-462	-1 713	1 262	1 007

31.12.13 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp justert for minoritetens andel
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kutanter	Netto beløp	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 661	0	1 661	-964	-478	219	224
Sum	1 661	0	1 661	-964	-478	219	224
GJELD							
Finansielle derivater	1 948	0	1 948	-899	-714	335	312
Sum	1 948	0	1 948	-899	-714	335	312

30.06.13 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp justert for minoritetens andel
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kutanter	Netto beløp	
EIENDELER							
Finansielle derivater	772	0	772	-358	-205	216	219
Sum	772	0	772	-358	-205	216	219
GJELD							
Finansielle derivater	3 914	0	3 914	-358	-1 536	2 069	363
Sum	3 914	0	3 914	-358	-1 536	2 069	363

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP Konsern; hvilke muligheter KLP Konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike netting avtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen.

Som følge av innføringen av IFRS 10 inkluderer de konsoliderte tallene alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste linje hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

Note 18 ANNEN KORTSIKTIG GJELD

Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	4 579	29 973	3 978
Forskuddstrekk pensjonsordning	504	431	241
Leverandørgjeld	546	623	692
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	113	79	67
Øvrig kortsiktig gjeld	698	1 352	2 221
Sum annen kortsiktig gjeld	6 441	32 458	7 200

Til Styret i Kommunal Landspensjonskasse Gjensidig Forsikringsselskap

Uttalelse vedrørende forenklet revisorkontroll av regnskap

Innledning

Vi har foretatt en forenklet revisorkontroll av vedlagte konsoliderte balanse for Kommunal Landspensjonskasse Gjensidig Forsikringsselskap pr. 30. juni 2014 og tilhørende konsoliderte resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital, sammendratte kontantstrømoppstilling og en beskrivelse av de anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger for seksmånedersperioden avsluttet denne dato. Ledelsen er ansvarlig for utarbeidelsen og fremstillingen av regnskapet i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Vår oppgave er å avgi en uttalelse om regnskapet basert på vår forenklete revisorkontroll.

Omfanget av den forenklete revisorkontrollen

Vi har utført vår forenklete revisorkontroll i samsvar med ISRE 2410 som anvendes ved forenklet revisorkontroll av et regnskap, utført av selskapets valgte revisor. En forenklet revisorkontroll av regnskapet består i å rette forespørsler, primært til personer med ansvar for økonomi og regnskap, og å gjennomføre analytiske og andre kontrollhandlinger. En forenklet revisorkontroll har et betydelig mindre omfang enn en revisjon utført i samsvar med revisjonsstandarder fastsatt av Den norske Revisorforening, og gjør oss følgelig ikke i stand til å oppnå sikkerhet om at vi er blitt oppmerksomme på alle vesentlige forhold som kunne ha blitt avdekket i en revisjon. Vi avgir derfor ikke revisjonsberetning.

Konklusjon

Vi har ved vår forenklete revisorkontroll ikke blitt oppmerksomme på noe som gir oss grunn til å tro at den vedlagte konsoliderte regnskapet i det alt vesentlige ikke er utarbeidet i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Oslo, 14. august 2014

PricewaterhouseCoopers AS

Magne Sem
Statsautorisert revisor

Ikke-finansielt regnskap
KLP konsern

Ikke-finansielt regnskap

KLP konsern

Note	Pr. 2. kvartal 2014	Pr. 1. kvartal 2014	2013	2012	2011	2010
ANSVARLIGE INVESTERINGER						
Antall selskaper utelukket fra investeringsporteføljen	69	69	69	64	64	59
Antall nye selskaper utelukket fra investeringsporteføljen (akkumulert)	0	0	9	1	6	3
Antall reinkluderte selskaper i investeringsporteføljen (akkumulert)	0	0	4	1	1	3
1 Antall generalforsamlinger i norske selskaper hvor KLP har stemt (andel)	87 (96%)	6 (86%)	95 (95%)	113 (92%)	130	127
1 Antall generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (andel)	1 673 (87%)	249 (57%)	2 259 (76%)	2099 (75%)	1 662	1 533
2 Antall selskaper KLP har fulgt opp	32	8	41	143	96	
ANSATTE						
Antall ansatte	877	863	856	808	775	762
Akkumulert sykefravær	4,77 %	5,41 %	3,87 %	4,20 %	4,60 %	4,39 %
Sykefravær (inneværende kvartal)	4,09 %					
MILJØ						
3 Energiforbruk kWh KLP Huset	1 629 596	890 159	3 487 989	3 795 878	3 489 425	5 367 259
3 Energiforbruk kWh egne kontorer Trondheim	101 785	61 288	254 063	221 703	165 135	357 159
3 Energiforbruk kWh eget kontor Bergen	230 733	151 513	507 026	445 918	460 518	541 337
3 Kilo CO ₂ -ekvivalenter fra fly	357 565	193 587	609 203	387 429	333 081	300 370

Note 1 ANSVARLIGE INVESTERINGER

Her vises både prosent av totalt antall generalforsamlinger, og reelt antall.

Note 2 DIALOG

Antall porteføljeselskaper som KLP har vært i direkte kontakt med i angitt tidsrom angående sosiale- miljø-, eller styringsmessige utfordringer knyttet til selskapets drift. Dette er en form for eierskapsutøvelse, der KLP både engasjerer i en dialog med selskaper for å avklare hvordan de håndterer slike utfordringer, kommuniserer våre forventninger, og oppfordrer til forbedring.

Note 3 ENERGIFORBRUK

1 kWh tilsvarer ca 117g CO₂-ekvivalenter med «Nordisk miks». Ny og forbedret rapportering av CO₂-utslipp fra flyreiser ble innført fra og med 2013. De rapporterte tallene fra tidligere perioder er dermed ikke direkte sammenlignbare.

Regnskap

Kommunal Landspensjonskasse

Resultatregnskap

Kommunal Landspensjonskasse

Note	Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14 - 30.06.14	01.01.13- 30.06.13	01.01.13- 31.12.13
3	Premieinntekter	11 222	10 047	37 414	20 475	30 860
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	694	796	969	1 567	3 395
	Renteinntekter/utbytte på finansielle eiendeler	2 542	1 733	4 481	4 022	9 116
	Verdiendringer på investeringer	3 643	-784	5 498	1 794	2 187
	Realisert gevinst og tap på investeringer	397	-130	840	314	4 077
	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	7 276	1 615	11 788	7 698	18 775
	Netto inntekter fra investeringsvalgporteføljen	42	10	62	50	138
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	213	163	387	337	682
	Erstatninger	-3 375	-2 879	-10 597	-5 808	-11 886
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-14 156	-8 177	-36 590	-20 853	-30 848
	Endringer i forsikringsforpliktelse investeringsvalgporteføljen	18	-47	-3	-85	-181
	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-810	-325	-1 513	-994	-5 884
4	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-182	-188	-395	-389	-807
	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-193	-162	-366	-323	-656
	Resultat av teknisk regnskap	54	57	185	107	191
	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	525	256	761	520	979
	Andre inntekter	1	3	6	7	17
	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-60	-53	-113	-107	-238
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	466	205	653	419	759
	Resultat før skattekostnad	520	263	839	526	950
	Skattekostnader	0	0	0	0	0
	Resultat før andre resultatkomponenter	520	263	839	526	950
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	-29	0	-29	0	-79
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-29	0	-29	0	-79
	Andel av res.komp v/EK metode	-9	0	-9	0	-33
	Justering av forsikringsforpliktelsene	0	0	0	0	10
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	-9	0	-9	0	-23
	Utvidet resultat	-38	0	-38	0	-102
	TOTALRESULTAT	482	263	800	526	847

Balanse

Kommunal Landspensjonskasse

Note	Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
EIENDELER				
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN				
	Immaterielle eiendeler	343	311	321
	Investeringer	19 980	18 421	19 215
	Fordringer	8 370	7 995	1 712
	Andre eiendeler	712	576	406
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	29 407	27 302	21 654
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE				
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterselskap	38 473	31 528	38 383
5	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	131 847	113 629	121 557
5,6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	176 176	171 148	156 254
	Sum eiendeler i kollektivporteføljen	346 495	316 305	316 194
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterselskap	206	193	236
5	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	604	579	597
5,6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 041	863	912
	Sum eiendeler i investeringsvalgporteføljen	1 850	1 636	1 745
	EIENDELER	377 700	345 242	339 592
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE				
	Innskutt egenkapital	7 623	6 891	7 659
	Opptjent egenkapital	8 230	7 088	7 429
5	Ansvarlig lånekapital mv.	4 132	3 975	4 070
9	Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser	349 109	296 687	310 314
9	Forsikringsforpliktelser investeringsvalgportefølje	1 853	1 638	1 813
	Avsetninger for forpliktelser	452	323	425
8	Forpliktelser	6 311	28 597	7 822
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	42	44	59
	EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	377 700	345 242	339 592
	Betingede forpliktelser	8 397	4 798	8 086

Egenkapitaloppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

2014 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Risiko- utjevningssfond	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	7 659	170	7 260	15 089
Resultat (udisponert)		28	734	762
Utvidet resultat		0	38	38
Totalresultat		28	772	800
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	-36			-36
Sum transaksjoner med eierne	-36			-36
Egenkapital 30.06.2014	7 623	198	8 032	15 854

2013 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Risiko- utjevningssfond	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2013	6 891	490	6 092	13 473
Resultat (udisponert)		17	489	506
Utvidet resultat		0	0	0
Totalresultat		17	489	506
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	0			0
Sum transaksjoner med eierne	0			0
Egenkapital 30.06.2013	6 891	507	6 581	13 978

Kontantstrømoppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

Millioner kroner	01.01.2014- 30.06.2014	01.01.2014- 31.03.2014	01.01.2013- 31.12.2013	01.01.2013- 30.09.2013	01.01.2013- 30.06.2013
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	401	82	-674	-631	217
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-59	-30	-85	-56	-41
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktivitet	-33	58	768	709	1
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	308	110	10	23	177
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	358	358	348	348	348
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	666	468	358	371	525

Noter til regnskapet

Kommunal Landspensjonskasse

Note 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser regnskapet for Kommunal Landspensjonskasse (KLP), for perioden 01.01.2014–30.06.2014. Regnskapet er ikke revidert.

Delårsregnskapet er avlagt etter Forskrift av 16. desember 1998 nr. 1241: Forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper (årsregnskapsforskriften) og IAS 34 Delårsrapportering som godkjent av EU. Delårsregnskapet er

utarbeidet etter samme prinsipper som årsregnskapet for 2013 med mindre annet er oppgitt. Det er ingen endringer i regnskapsprinsipper i 2. kvartal som har hatt vesentlig betydning for det avlagte kvartalsregnskapet.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2013. Dette fås ved henvendelse til KLPs hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, eller på klp.no.

Note 2 VERDIENDRING INVESTERINGSEIENDOM

Porteføljen av investeringseiendommer inklusive investeringseiendommer eid via datterselskaper er verdivurdert pr. 30. juni 2014.

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14– 30.06.14	01.01.13– 30.06.13	Året 2013
Verdiregulering inkludert valuta	344	386	135	734	1 414
Valutasikring	177	-183	342	-401	-890
Netto verdiregulering inkludert valutasikring	520	203	477	333	524

Note 3 PREMIEINNTEKTER

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14– 30.06.14	01.01.13– 30.06.13	Året 2013
Forfalte premier, brutto	11 731	10 087	16 343	14 589	24 931
- Avgitte gjenforsikringspremier	-2	-1	-2	-1	-3
Overføring av premiereserve fra andre	-508	-38	21 072	5 887	5 932
Sum premieinntekter	11 222	10 047	37 414	20 475	30 860

Note 4 FORSIKRINGSRELATERTE DRIFTSKOSTNADER

Millioner kroner	2. kvartal 2014	2. kvartal 2013	01.01.14– 30.06.14	01.01.13– 30.06.13	Året 2013
Personalkostnader	81	90	209	211	484
Avskrivninger og nedskrivninger	17	19	37	38	74
Andre driftskostnader	84	79	149	140	250
Sum forsikringsrelaterede driftskostnader	182	188	395	389	807

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER

Virkelig verdi av investeringer notert i et aktivt marked er basert på gjeldende kjøpskurs. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter KLP verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskapsespesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes for aksjer:

- Oslo Børs
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Reuters

Oslo Børs har førsteprioritet, deretter MSCI og til slutt Reuters.

b) Aksjer (unoterte)

KLP benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger, så hentes det inn vurderinger fra meglere som benyttes som grunnlag for å estimere en antatt markedspris.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- JP Morgan
- Barclays Capital Indicies
- Bloomberg
- Reuters

JP Morgan og Barclays Capital Indicies har førsteprioritet (de dekker henholdsvis stat og foretaksobligasjoner). Deretter benyttes Bloomberg foran Reuters med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg. Siste prioritet er Reuters.

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer - annet enn stat

Alle norske rentepapirer unntatt stat prises teoretisk. Det benyttes en nullkuponkurve, samt rentedifferansekurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkuponkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år.

Rentedifferansekurvene mottas fra Verdipapirfondenes forening. Disse er basert på innhentede rentedifferansekurver fra fem ulike markedsaktører som blir omarbeidet til en snittkurve.

f) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor. Rentedifferansekurver levert av SE Banken og Swedbank omarbeides til en snittkurve som legges til grunn for beregningen av virkelig verdi.

g) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til KLP handles på børs. Reuters benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Reuters er korrekte.

h) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs.

i) Renteswapper

Renteswapper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

j) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke.

Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

k) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For utlånene som er til kommuner, fylkeskommuner og kommunalt støttede prosjekter benyttes observerbare rentekurver og kredittrentedifferansekurver i en verdsettelsesmodell som neddiskonterer fremtidig kontantstrøm. Kredittpåslagene som modellberegningene benytter tar utgangspunkt i kvoteringer fra tre ulike kursstillere. Det gjøres en vurdering av kvaliteten i kvoteringene ved å sammenlikne dem innbyrdes og mot forrige mottatte observasjon samt annen markedsinformasjon.

For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurver som direkte-lånene, men kredittmarginen er i utgangspunktet basert på initiell margin. Garantier handles bilateralt og ikke over åpne markedsplasser som for eksempel en børs (OTC) og prises derfor ikke i markedet. Initiell margin det er inngått enighet om på inngåelsestidspunktet er det beste estimat for markeds-påslag på samme tidspunkt. Kredittverdigheten endrer seg ikke like mye for lånet som for garantisten eller låntaker hver for seg. Låntaker er oftest ikke kredittvurdert av kredittvurderingsbyråer eller banker. Garantisten er enten en kommune eller bank (eller begge deler – triple default lån). Statistiske analyser indikerer at kredittmarginen på garanterte lån svinger mindre enn på ikke-garanterte lån og obligasjoner. Garanterte lån kredittpåslagsjusteres derfor ikke før garantisten har opplevd en signifikant ratingendring siden den initielle

marginen ble satt. KLPs utlån med både kommune- og bankgaranti kredittpåslagsjusteres i forhold til initiell margin kun hvis begge garantistene har fått endret kredittrating signifikant siden utbetalingsdatoen.

l) Plasseringer hos kredittinstitusjoner

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontrakt-festede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

m) Virkelig verdi av ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

n) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjon

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

o) Private Equity

Fondenes virkelig verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines ('IPEV Guidelines'). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene.

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	730	817	9 923	10 880	69	74	10 722	11 771
Opptjente ikke forfalte renter	20	20	283	283	2	2	304	304
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	2 978	3 089	13 861	15 154	77	85	16 916	18 328
Opptjente ikke forfalte renter	43	43	361	361	2	2	406	406
Sum investeringer som holdes til forfall	3 771	3 968	24 428	26 678	150	163	28 349	30 809
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	1 393	1 520	24 316	26 757	139	154	25 847	28 431
Opptjente ikke forfalte renter	27	27	552	552	4	4	583	583
Utenlandske obligasjonslån	3 966	4 229	43 780	47 421	305	334	48 052	51 983
Opptjente ikke forfalte renter	60	60	886	886	7	7	953	953
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	5 446	5 836	69 535	75 616	454	498	75 435	81 951
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	9 374	9 380	0	0	9 374	9 380
Lån med offentlig garanti	0	0	28 285	28 842	0	0	28 285	28 842
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	225	225	0	0	225	225
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	37 885	38 448	0	0	37 885	38 448
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	9 217	9 805	131 847	140 741	604	661	141 668	151 207
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	330	330	4 624	4 624	0	0	4 954	4 954
Utenlandske aksjer	0	0	17 386	17 386	0	0	17 386	17 386
Sum aksjer og andeler	330	330	22 010	22 010	0	0	22 341	22 341
Eiendomsfond	0	0	632	632	0	0	632	632
Norske aksjefond	0	0	37 923	37 923	363	363	38 286	38 286
Utenlandske aksjefond	0	0	4 649	4 649	0	0	4 649	4 649
Sum aksjefondsandeler	0	0	43 204	43 204	363	363	43 567	43 567
Norske alternative investeringer	0	0	1 761	1 761	13	13	1 774	1 774
Utenlandske alternative investeringer	0	0	4	4	0	0	4	4
Sum alternative investeringer	0	0	1 764	1 764	13	13	1 778	1 778

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	3 265	3 265	28 600	28 600	0	0	31 865	31 865
Utenlandske obligasjoner	163	163	13 605	13 605	0	0	13 768	13 768
Opptjente ikke forfalte renter	30	30	372	372	0	0	402	402
Norske obligasjonsfond	815	815	35 305	35 305	596	596	36 716	36 716
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	11 937	11 937	0	0	11 937	11 937
Opptjente ikke forfalte renter	12	12	479	479	7	7	497	497
Norske sertifikater	710	710	7 719	7 719	0	0	8 429	8 429
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	27	27	0	0	35	35
Utenlandske sertifikater	8	8	27	27	0	0	35	35
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	5 003	5 003	98 044	98 044	602	602	103 649	103 649
Norske utlån og fordringer	148	148	6 625	6 625	37	37	6 810	6 810
Utenlandske utlån og fordringer	188	188	2 179	2 179	14	14	2 382	2 382
Sum utlån og fordringer	337	337	8 804	8 804	51	51	9 191	9 191
DERIVATER								
Renteswapper	70	70	321	321	0	0	391	391
Aksjeopsjon	0	0	243	243	2	2	245	245
Valutaterminer	0	0	8	8	0	0	8	8
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	70	70	572	572	3	3	644	644
Andre finansielle eiendeler	17	17	1 778	1 778	8	8	1 803	1 803
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	5 757	5 757	176 176	176 176	1 041	1 041	182 974	182 973
Sum finansielle eiendeler	14 974	15 562	308 022	316 917	1 645	1 702	324 642	334 181
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	-329	-329	0	0	-329	-329
Rentefutures	0	0	0	0	0	0	0	0
Rente- og valutaswapper	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaterminer	-4	-4	-1 594	-1 594	-6	-6	-1 605	-1 605
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	-4	-4	-1 924	-1 924	-6	-6	-1 935	-1 935

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	-3 126	-3 236	0	0	0	0	-3 126	-3 236
Fondsobligasjoner	-1 007	-1 025	0	0	0	0	-1 007	-1 025
Sum ansvarlig lånekapital mv.	-4 132	-4 261	0	0	0	0	-4 132	-4 261
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandske call money	-34	-34	-300	-300	-1	-1	-334	-334
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	-34	-34	-300	-300	-1	-1	-334	-334

30.06.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	727	774	8 933	9 660	57	62	9 716	10 496
Opptjente ikke forfalte renter	21	21	256	256	2	2	278	278
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	2 807	2 942	17 228	18 292	84	90	20 118	21 324
Opptjente ikke forfalte renter	40	40	444	444	2	2	487	487
Sum investeringer som holdes til forfall	3 595	3 777	26 860	28 652	145	155	30 600	32 585
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	1 273	1 328	22 777	23 822	129	137	24 179	25 287
Opptjente ikke forfalte renter	23	23	550	550	4	4	577	577
Utenlandske obligasjonslån	3 240	3 395	32 447	34 274	295	311	35 982	37 981
Opptjente ikke forfalte renter	26	26	607	607	7	7	639	639
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	4 562	4 772	56 381	59 254	434	459	61 378	64 485
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	8 021	8 034	0	0	8 021	8 034
Lån med offentlig garanti	0	0	22 165	22 488	0	0	22 165	22 488
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	201	201	0	0	201	201
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	30 387	30 723	0	0	30 387	30 723
Sum finansielle eiendeler regnskapsført til amortisert kost	8 157	8 549	113 629	118 629	579	614	122 364	127 793

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	219	219	3 432	3 432	0	0	3 651	3 651
Utenlandske aksjer	0	0	20 949	20 949	0	0	20 949	20 949
Sum aksjer og andeler	219	219	24 381	24 381	0	0	24 600	24 600
Eiendomsfond	0	0	636	636	0	0	636	636
Norske aksjefond	0	0	18 693	18 693	344	344	19 038	19 038
Utenlandske aksjefond	0	0	3 548	3 548	0	0	3 548	3 548
Sum aksjefondsandeler	0	0	22 877	22 877	344	344	23 221	23 221
Norske alternative investeringer	0	0	1 734	1 734	13	13	1 747	1 747
Utenlandske alternative investeringer	0	0	4	4	0	0	4	4
Sum alternative investeringer	0	0	1 738	1 738	13	13	1 751	1 751
GJELDSINSTRUMENTER								
Norske obligasjoner	2 997	2 997	24 275	24 275	0	0	27 271	27 271
Utenlandske obligasjoner	172	172	12 410	12 410	0	0	12 582	12 582
Opptjente ikke forfalte renter	31	31	389	389	0	0	421	421
Norske obligasjonsfond	719	719	29 720	29 720	478	478	30 918	30 918
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	10 982	10 982	0	0	10 982	10 982
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	298	298	6	6	312	312
Norske sertifikater	549	549	7 910	7 910	0	0	8 458	8 458
Opptjente ikke forfalte renter	7	7	47	47	0	0	55	55
Utenlandske sertifikater	0	0	0	0	0	0	0	0
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	4 483	4 483	86 031	86 031	484	484	90 998	90 998
Norske utlån og fordringer	109	109	8 305	8 305	10	10	8 425	8 425
Utenlandske utlån og fordringer	213	213	4 303	4 303	9	9	4 525	4 525
Sum utlån og fordringer	322	322	12 608	12 608	20	20	12 950	12 950
DERIVATER								
Renteswapper	57	57	354	354	0	0	412	412
Aksjeopsjon	0	0	126	126	1	1	127	127
Valutaterminer	0	0	40	40	1	1	41	41
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	57	57	521	521	2	2	580	580
Andre finansielle eiendeler	395	395	22 992	22 992	0	0	23 387	23 387
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	5 476	5 476	171 148	171 148	863	863	177 487	177 487

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	-346	-346	0	0	-346	-346
Rentefutures	0	0	0	0	0	0	0	0
Rente- og valutaswapper	0	0	-977	-977	-4	-4	-981	-981
Valutatminer	-3	-3	-436	-436	-2	-2	-441	-441
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	-3	-3	-1 759	-1 759	-5	-5	-1 768	-1 768
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	-2 990	-3 031	0	0	0	0	-2 990	-3 031
Fondsobligasjoner	-985	-985	0	0	0	0	-985	-985
Sum ansvarlig lånekapital mv.	-3 975	-4 016	0	0	0	0	-3 975	-4 016
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandske call money	-18	-18	-219	-219	0	0	-237	-237
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	-18	-18	-219	-219	0	0	-237	-237

31.12.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	731	787	10 822	11 520	69	73	11 622	12 381
Opptjente ikke forfalte renter	23	23	253	253	1	1	277	277
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	2 933	3 054	15 828	16 772	84	90	18 845	19 915
Opptjente ikke forfalte renter	51	51	308	308	2	2	360	360
Sum investeringer som holdes til forfall	3 738	3 915	27 212	28 853	156	166	31 105	32 934
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	1 323	1 322	22 183	23 826	129	137	23 635	25 284
Opptjente ikke forfalte renter	36	36	602	602	3	3	641	641
Utenlandske obligasjonslån	3 762	3 904	36 772	37 640	302	318	40 836	41 862
Opptjente ikke forfalte renter	83	83	801	801	7	7	891	891
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	5 204	5 345	60 358	62 869	441	464	66 002	68 678
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	7 830	7 838	0	0	7 830	7 838
Lån med offentlig garanti	0	0	25 986	26 285	0	0	25 986	26 285
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	172	172	0	0	172	172
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	33 988	34 294	0	0	33 988	34 294
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	8 942	9 260	121 557	126 016	597	630	131 095	135 906

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	262	262	3 814	3 814	0	0	4 076	4 076
Utenlandske aksjer	0	0	13 029	13 029	0	0	13 029	13 029
Sum aksjer og andeler	262	262	16 843	16 843	0	0	17 105	17 105
Eiendomsfond	0	0	658	658	0	0	658	658
Norske aksjefond	0	0	30 756	30 756	444	444	31 200	31 200
Utenlandske aksjefond	0	0	3 932	3 932	0	0	3 932	3 932
Sum aksjefondsandeler	0	0	35 346	35 346	444	444	35 790	35 790
Norske alternative investeringer	0	0	1 757	1 757	13	13	1 770	1 770
Utenlandske alternative investeringer	0	0	4	4	0	0	4	4
Sum alternative investeringer	0	0	1 761	1 761	13	13	1 774	1 774
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	3 137	3 137	25 775	25 775	0	0	28 912	28 912
Utenlandske obligasjoner	163	163	12 616	12 616	0	0	12 779	12 779
Opptjente ikke forfalte renter	33	33	434	434	0	0	467	467
Norske obligasjonsfond	732	732	30 880	30 880	433	433	32 045	32 045
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	11 307	11 307	0	0	11 307	11 307
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	0	0	0	0	0	0
Norske sertifikater	650	650	8 031	8 031	0	0	8 681	8 681
Opptjente ikke forfalte renter	6	6	46	46	0	0	51	51
Utenlandske sertifikater	0	0	0	0	0	0	0	0
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	4 721	4 721	89 088	89 088	433	433	94 242	94 242
Norske utlån og fordringer	247	247	9 344	9 344	11	11	9 602	9 602
Utenlandske utlån og fordringer	121	121	2 467	2 467	8	8	2 595	2 595
Sum utlån og fordringer	368	368	11 811	11 811	19	19	12 198	12 198
DERIVATER								
Renteswapper	49	49	475	475	0	0	524	524
Aksjeopsjoner	0	0	119	119	1	1	120	120
Valutateterminer	0	0	511	511	2	2	514	514
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	50	50	1 105	1 105	3	3	1 158	1 158
Andre finansielle eiendeler	16	16	301	301	0	0	317	317
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	5 416	5 416	156 254	156 254	912	912	162 582	162 582
Sum finansielle eiendeler	14 357	14 676	277 811	282 271	1 509	1 542	293 678	298 488

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	323	323	0	0	323	323
Rentefutures	0	0	0	0	0	0	0	0
Rente- og valutaswapper	65	65	309	309	1	1	375	375
Valutaterminer	0	0	697	697	4	4	701	701
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	65	65	1 330	1 330	5	5	1 400	1 400
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	3 151	3 234	0	0	0	0	3 151	3 234
Fondsobligasjoner	919	919	0	0	0	0	919	919
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 070	4 153	0	0	0	0	4 070	4 153
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandske call money	6	6	477	477	0	0	482	482
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	6	6	477	477	0	0	482	482

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI

30.06.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	977	4 026	0	5 003
Sertifikater	49	668	0	717
Obligasjoner	100	3 358	0	3 458
Obligasjonsfond	827	0	0	827
Utlån og fordringer	220	117	0	337
Aksjer og andeler	0	323	8	330
Aksjer	0	323	8	330
Aksjefond	0	0	0	0
Eiendomsfond	0	0	0	0
Spesialfond	0	0	0	0
Private Equity	0	0	0	0
Finansielle derivater	0	70	0	70
Andre finansielle eiendeler	0	17	0	17
Sum selskapsporteføljen	1 196	4 553	8	5 757
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	65 819	32 225	0	98 044
Sertifikater	4 375	3 371	0	7 746
Obligasjoner	13 723	28 854	0	42 577
Obligasjonsfond	47 721		0	47 721
Utlån og fordringer	5 857	2 947	0	8 804
Aksjer og andeler	58 382	3 418	5 178	66 978
Aksjer	19 805	1 021	1 183	22 010
Aksjefond	38 577	0	52	38 629
Eiendomsfond	0	632	0	632
Spesialfond	0	1 764	0	1 764
Private Equity	0	0	3 942	3 942
Finansielle derivater	0	572	0	572
Andre finansielle eiendeler	0	1 778	0	1 778
Sum kollektivporteføljen	130 058	40 940	5 178	176 176

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	602	0	0	602
Sertifikater	0	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0	0
Obligasjonsfond	602	0	0	602
Utlån og fordringer	51	0	0	51
Aksjer og andeler	363	13	0	376
Aksjer	0	0	0	0
Aksjefond	363	0	0	363
Eiendomsfond	0	0	0	0
Spesialfond	0	13	0	13
Private Equity	0	0	0	0
Finansielle derivater	0	3	0	3
Andre finansielle eiendeler	0	8	0	8
Sum investeringsvalgporteføljen	1 016	24	0	1 041
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	132 271	45 517	5 186	182 973
INVESTERINGSEIENDOM				
Selskapsporteføljen	0	0	2 301	2 301
Kollektivporteføljen	0	0	38 473	38 473
Investeringsvalgporteføljen	0	0	206	206
Sum investeringseiendom	0	0	40 980	40 980
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	4	0	4
Gjeld til kredittinstitusjoner	34	0	0	34
Sum selskapsporteføljen	34	4	0	38
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1 924	0	1 924
Gjeld til kredittinstitusjoner	300	0	0	300
Sum kollektivporteføljen	300	1 924	0	2 224
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	6	0	6
Gjeld til kredittinstitusjoner	1	0	0	1
Sum investeringsvalgporteføljen	1	6	0	7
Sum finansielle forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi	334	1 935	0	2 269

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	766	3 954	0	4 721
Sertifikater	0	656	0	656
Obligasjoner	35	3 298	0	3 333
Obligasjonsfond	732	0	0	732
Utlån og fordringer	292	76	0	368
Aksjer og andeler	0	254	8	262
Aksjer	0	254	8	262
Finansielle derivater	0	50	0	50
Andre finansielle eiendeler	0	16	0	16
Sum selskapsporteføljen	1 058	4 350	8	5 416
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	58 004	31 083	0	89 088
Sertifikater	3 715	4 361	0	8 076
Obligasjoner	12 102	26 722	0	38 825
Obligasjonsfond	42 187	0	0	42 187
Utlån og fordringer	6 572	5 239	0	11 811
Aksjer og andeler	46 493	3 110	4 347	53 950
Aksjer	15 191	691	681	16 563
Aksjefond	31 302	0	0	31 302
Eiendomsfond	0	658	0	658
Spesialfond	0	1 761	0	1 761
Private Equity	0	0	3 666	3 666
Finansielle derivater	0	1 105	0	1 105
Andre finansielle eiendeler	0	301	0	301
Sum kollektivporteføljen	111 070	40 838	4 347	156 254

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	433	0	0	433
Obligasjonsfond	433	0	0	433
Utlån og fordringer	19	0	0	19
Aksjer og andeler	444	13	0	457
Aksjer	444	0	0	444
Spesialfond	0	13	0	13
Finansielle derivater	0	3	0	3
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	896	16	0	912
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	113 024	45 204	4 355	162 582
INVESTERINGSEIENDOM				
Selskapsporteføljen	0	0	2 340	2 340
Kollektivporteføljen	0	0	38 383	38 383
Investeringsvalgporteføljen	0	0	236	236
Sum investeringseiendom	0	0	40 958	40 958
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	65	0	65
Gjeld til kredittinstitusjoner	6	0	0	6
Sum selskapsporteføljen	6	65	0	71
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1 330	0	1 330
Gjeld til kredittinstitusjoner	477	0	0	477
Sum kollektivporteføljen	477	1 330	0	1 807
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	5	0	5
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	0	5	0	5
Sum finansielle forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi	483	1 400	0	1 883

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
VERDIPAPIRINVESTERINGER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	758	3 725	0	4 483
Sertifikater	0	556	0	556
Obligasjoner	30	3 169	0	3 200
Obligasjonsfond	727	0	0	727
Utlån og fordringer	295	27	0	322
Aksjer og andeler	0	212	6	219
Aksjer	0	212	6	219
Finansielle derivater	0	57	0	57
Andre finansielle eiendeler	0	395	0	395
Sum selskapsporteføljen	1 053	4 417	6	5 476
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	56 368	29 663	0	86 031
Sertifikater	3 694	4 263	0	7 957
Obligasjoner	11 673	25 401	0	37 074
Obligasjonsfond	41 000	0	0	41 000
Utlån og fordringer	7 517	5 091	0	12 608
Aksjer og andeler	43 457	1 738	3 800	48 996
Aksjer	23 719	1	661	24 381
Aksjefond	19 103	0	0	19 103
Eiendomsfond	636	0	0	636
Spesialfond	0	1 738	0	1 738
Private equity	0	0	3 139	3 139
Finansielle derivater	0	521	0	521
Andre finansielle eiendeler	0	22 992	0	22 992
Sum kollektivporteføljen	107 343	60 005	3 800	171 148

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	484	0	0	484
Obligasjonsfond	484	0	0	484
Utlån og fordringer	20	0	0	20
Aksjer og andeler	344	13	0	357
Aksjefond	344	0	0	344
Spesialfond	0	13	0	13
Finansielle derivater	0	2	0	2
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	849	15	0	863
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	109 244	64 437	3 806	177 488
INVESTERINGSEIENDOM				
Selskapsporteføljen	0	0	2 302	2 302
Kollektivporteføljen	0	0	31 528	31 528
Investeringsvalgporteføljen	0	0	193	193
Sum investeringseiendom	0	0	34 023	34 023
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	3	0	3
Gjeld til kredittinstitusjoner	18	0	0	18
Sum selskapsporteføljen	18	3	0	21
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1 759	0	1 759
Gjeld til kredittinstitusjoner	219	0	0	219
Sum kollektivporteføljen	219	1 759	0	1 978
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	5	0	5
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	0	5	0	5
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	237	1 768	0	2 005

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte Selskapsporteføljen	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	8	6	6
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	0	2	0
Utgående balanse 30.06./31.12.	8	8	6
Realisert gevinst/tap	0	0	0

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte Kollektivporteføljen	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	681	353	353
Solgt	0	0	0
Kjøpt	504	342	308
Urealiserte endringer	-1	-13	1
Utgående balanse 30.06./31.12.	1 183	681	662
Realisert gevinst/tap	0	0	0

Endringer i nivå 3, Private Equity Kollektivporteføljen	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	3 666	2 812	2 812
Solgt	-317	-598	0
Kjøpt	584	888	39
Urealiserte endringer	61	563	287
Utgående balanse 30.06./31.12.	3 994	3 666	3 139
Realisert gevinst/tap	42	13	-4

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom Selskapsporteføljen	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	2 340	2 325	2 325
Solgt	-44	-61	-43
Kjøpt	4	7	7
Urealiserte endringer	2	69	14
Utgående balanse 30.06./31.12.	2 301	2 340	2 302
Realisert gevinst/tap	0	-18	0

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom Kollektivporteføljen	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	38 383	30 439	30 439
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	5 019	0
Annet	31	0	
Urealiserte endringer	60	2 924	1 089
Utgående balanse 30.06./31.12.	38 473	38 383	31 528
Realisert gevinst/tap	0	0	0

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom Investeringsvalgporteføljen	Bokført verdi 30.06.14	Bokført verdi 31.12.13	Bokført verdi 30.06.13
Inngående balanse 01.01.	236	186	186
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	31	0
Annet	-31	0	
Urealiserte endringer	0	19	7
Utgående balanse 30.06./31.12.	206	236	193
Realisert gevinst/tap	0	0	0
Sum nivå 3	46 166	45 313	37 829

Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet på de ulike porteføljene.

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdi, investeringseiendom og aksjer og andeler i eiendomsdatterselskaper (her samlet omtalt som investeringsiendom). Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet på kollektivporteføljen.

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsakelig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 5 for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 5 for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 5, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

I note 5 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 5.

På papirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring i verdien på 2 308 millioner kroner per 30.06.2014 på papirene i nivå 3. Investeringseiendom er forøvrig lagt til i denne noten, da

det er utvidede krav til opplysninger rundt virkelig verdi som nå også omfatter investeringseiendom som måles til virkelig verdi i KLP. Alt av investeringseiendom inngår i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

Note 7 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR

30.06.14 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	644	0	644	-259	-334	71
Sum	644	0	644	-259	-334	71
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	572	0	572	-258	-300	15
Sum eiendeler selskapsporteføljen	70	0	70	0	-34	54
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	3	0	3	-1	-1	2
Sum	644	0	644	-259	-334	71
GJELD						
Finansielle derivater	1 935	0	1 935	-259	-1 700	36
Sum	1 935	0	1 935	-259	-1 700	36
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	1 924	0	1 924	-258	-1 690	34
Sum gjeld selskapsporteføljen	4	0	4	0	-3	1
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	6	0	6	-1	-7	1
Sum	1 935	0	1 935	-259	-1 700	36

31.12.13 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	1 158	0	1 158	-460	-475	223
Sum	1 158	0	1 158	-460	-475	223
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	1 105	0	1 105	-466	-475	164
Sum eiendeler selskapsporteføljen	50	0	50	7	0	57
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	3	0	3	-1	0	2
Sum	1 158	0	1 158	-460	-475	223
GJELD						
Finansielle derivater	1 400	0	1 400	-533	-861	7
Sum	1 400	0	1 400	-533	-861	7
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	1 330	0	1 330	-466	-857	7
Sum gjeld selskapsporteføljen	65	0	65	-65	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	5	0	5	-1	-3	0
Sum	1 400	0	1 400	-533	-861	7

Note 7 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR (FORTS.)

30.06.13 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	580	0	580	-163	-200	216
Sum	580	0	580	-163	-200	216
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	521	0	521	-168	-200	152
Sum eiendeler selskapsporteføljen	57	0	57	6	0	63
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	2	0	2	-1	0	1
Sum	580	0	580	-163	-200	216
GJELD						
Finansielle derivater	1 768	0	1 768	-163	-1 501	104
Sum	1 768	0	1 768	-163	-1 501	104
PORTEFØLJEFORDELT GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	1 759	0	1 759	-168	-1 485	106
Sum gjeld selskapsporteføljen	3	0	3	6	-12	-3
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	5	0	5	-1	-4	1
Sum	1 768	0	1 768	-163	-1 501	104

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike netting avtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i selskapet.

Note 8 FORPLIKTELSER

Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	3 307	25 652	3 960
Forskuddstrekk pensjonsordning	502	430	240
Leverandørgjeld	22	16	10
Derivater	1 935	1 768	1 400
Gjeld til kredittinstitusjoner	334	237	483
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	193	481	1 703
Øvrige kortsiktige forpliktelser	18	14	26
Sum forpliktelser	6 311	28 597	7 822

Note 9 FORSIKRINGSFORPLIKTELSER

Millioner kroner	30.06.14	30.06.13	31.12.13
Premiereserve - ordinær tariff	308 557	267 717	278 240
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	9 564	4 436	9 031
Tilleggsavsetninger	12 685	12 310	12 412
Kursreguleringsfond	16 569	10 990	10 412
Andre avsetninger	257	241	219
Udisponert resultat til forsikringskontrakter i kollektivporteføljen	1 477	992	0
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfaste forpliktelser	349 109	296 687	310 314
Premiereserve - ordinær tariff	1 601	1 506	1 600
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	132	48	130
Tilleggsavsetninger	83	83	83
Udisponert resultat til forsikringskontrakter i investeringsvalgporteføljen	37	1	0
Sum forsikringsforpliktelser - investeringsvalgporteføljen	1 853	1 638	1 813

All post sendes til

Kommunal Landspensjonskasse,
Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo
Elektroniske henvendelser:
klp.no/kontakt

www.klp.no

Organisasjonsnr.: 938 708 606

Hovedkontor Oslo

Besøksadresse:
Dronning Eufemias gate 10, Oslo
Sentralbord: 22 03 35 00
Faks: 22 03 36 00

Regionskontor Bergen

Besøksadresse:
Vågsallmenningen 16, Bergen
Kundesenter: 05554
Faks: 55 54 85 90